



บทที่ 3

ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

ดังได้กล่าวแล้วว่าพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 เป็นกฎหมายอาญา ได้บัญญัติห้ามมิให้ผู้ให้กู้เรียกดอกเบี้ยเกินสมควร และกำหนดโทษไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมบำรุงเศรษฐกิจของชาติให้เจริญรุ่งเรือง และเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ได้ออกบังคับใช้มานานเป็นเวลากว่า 54 ปี แต่ปรากฏว่าได้มีการจับกุมฟ้องร้อง ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ได้น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับ การฟ้องร้องบังคับคดีทางแพ่งเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน และปรากฏในคดีแพ่งว่ามี การเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราอันทำให้ข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยทั้งหมดตกเป็นโมฆะซึ่งจะ เห็นได้ว่าจำนวนคดีแพ่งมีจำนวนมาก .

ดังนั้นในบทนี้ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์ ถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ เพื่อหาสาเหตุว่าเพราะเหตุใด จึงบังคับใช้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ซึ่งจะแยกได้ ดังนี้.

ส่วนที่ 1

3.1 ปัญหาเนื่องมาจากลักษณะความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

3.2 ปัญหาเนื่องจากผู้กระทำได้ทำนิติกรรมอำพราง เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมาย

ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

3.3 ปัญหาการบังคับใช้ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราฯ กับสถาบันการเงิน

ส่วนที่ 2

3.4 ข้อพิจารณาอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 654 เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ

ปัจจุบันหรือไม่

3.5 ผลบังคับทางแพ่งของพระราชบัญญัติฉบับนี้

3.6 ควรจะยกเลิกพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตราหรือไม่

3.1 ปัญหาเนื่องจากลักษณะความผิดฐานเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา

ก. ผู้ ยินยอมในความผิดฐานเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา

ความผิดฐานเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรานี้จะเกิดขึ้นได้ เนื่องมาจากผู้ยินยอมจ่ายดอก เบี้ยในอัตราสูง เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เอง เช่น เป็นผู้เสนออัตราดอกเบี้ยในอัตราสูง ให้แก่ผู้ให้กู้เสียเอง เพราะมีความเดือดร้อนจำเป็นที่จะได้เงินมาบำบัดความเดือดร้อนนั่นเอง จึงเท่ากับว่าผู้ยินยอมที่จะรับภาระจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูง เพราะดีกว่าที่จะไม่มีแหล่งเงินกู้ ดังนั้นผู้จึงไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐในการ เป็นพยาน เพื่อนำผู้ให้กู้มาลงโทษตามพระราชบัญญัติฉบับนี้.

ข) เนื่องจากผู้กู้ไม่ เป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้

เนื่องจากผู้กู้ เป็นผู้ยินยอมจ่ายดอกเบี้ย เกินอัตราจึงทำให้ผู้กู้ไม่เป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย (มาตรา 2 (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) จึงไม่มีอำนาจฟ้องผู้ให้กู้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 28 ดังได้อธิบายมาข้างต้น เมื่อได้ฟ้องร้องผู้ให้กู้จึงทำให้ศาลยกฟ้อง เพราะใจทกไม่มีอำนาจฟ้องเนื่องจากไม่ได้เป็นผู้เสียหายตามนัยของกฎหมาย ซึ่งได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ได้ตัดสินยกฟ้องโดยเหตุผลว่าผู้กู้ไม่เป็นผู้เสียหาย เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 968/2499, 643/2486, 1222/2502 และ 1281/2503, เป็นต้น

แม้ว่าความผิดนี้กฎหมายจะบัญญัติให้ เป็ความผิดต่อแผ่นดินรัฐเป็นผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องได้ก็ตาม แต่การที่ผู้กู้ซึ่งเป็นเอกชนไม่เป็นผู้เสียหายนี้ จึงทำให้จุดเริ่มต้นของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหยุดนิ่งเพราะ บางครั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐเพิกเฉยต่อความผิดฐานนี้ได้ดังนั้นการที่ผู้กู้ไม่ เป็นผู้เสียหาย ไม่สามารถฟ้องร้องเอาผิดแก่ผู้ให้กู้ได้หรือไม่สามารถร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้จับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ เป็นสาเหตุ

หนึ่งของปัญหาการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้ผล เท่าที่ควร ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงให้เห็นจากคำพิพากษาฎีกาที่กล่าวข้างต้นนั้น ศาลฎีกาได้พิพากษายกฟ้องผู้กระทำความผิดด้วยหลักกฎหมายว่าผู้ถูไม่เป็นผู้เสียหาย

แต่อย่างไรก็ตามมีผู้แย้งว่า แม้ว่าผู้ถูจะไม่เป็นผู้เสียหายตามกฎหมายในความผิดฐานนี้ ถ้าประสงค์จะเอาโทษแก่ผู้ให้กู้ที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราแล้วก็สามารถที่จะกล่าวโทษ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (8) เปิดช่องทางไว้ได้ซึ่งไม่

แม้จะมีข้อโต้แย้งเช่นนี้ผู้เขียนยังเห็นว่าการที่ผู้ถูไม่เป็นผู้เสียหายนี้เป็นเหตุผลอันหนึ่งที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นผลเท่าที่ควร แม้ว่าผู้ถูมีทางกล่าวโทษได้ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้ว เอกชนก็ไม่อยากจะใช้บริการจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่าใดนัก เพราะประสบปัญหาในทางปฏิบัติมากมาย และชักช้า ผู้ที่จะมีอำนาจฟ้องร้องเสียเองไม่ได้ จึงได้มีผู้เสนอที่จะให้แก่ประชาชนบัญญัติฉบับนี้เสียใหม่ โดยให้ผู้ถูเป็นผู้เสียหายได้ แม้จะขัดกับหลักกฎหมายที่ว่า "ผู้มาแสวงหาความยุติธรรมจากศาลต้องมาด้วยมือสะอาด" เพราะมีความเห็นว่า ผู้ถูมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกระทำความผิดกับผู้ให้กู้ในการกระทำความผิดดังกล่าว.

ค) ขาดพยานหลักฐาน.

ความผิดฐาน เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นความผิดต่อแผ่นดิน ดังนั้นถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย ที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดนี้ แต่การที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐาน ก่อนที่จะทำการฟ้องร้องได้ สำหรับความผิดฐาน เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นจะ เห็นได้ว่าคู่กรณีคือทั้งผู้กู้และผู้ให้กู้ต่างร่วมมือกันหลีกเลี่ยง กฎหมายนี้ปกปิดพยานหลักฐานต่าง ๆ ของการกระทำ แม้ตัวผู้กู้เอง ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของผู้ให้กู้ก็ตาม ก็ไม่ยินดีที่จะมาเป็นพยานบุคคลให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ เพราะตนเองยังต้องพึ่งพาอาศัยผู้ให้กู้ต่อไปนั้นเอง ส่วนการหาพยานเอกสารนั้นก็เช่นเดียวกัน ส่วนมากการให้กู้ยืมเงินกันทั้งไปไม่ได้ทำกันเป็นหนังสือ เพียงแต่ตกลงกันด้วยวาจาเท่านั้น และแม้จะทำเป็นหนังสือ หลักฐานนั้นก็อยู่ที่ผู้ให้กู้ ซึ่งจะทำลายเสียเมื่อใดก็ได้ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าปัญหาหนึ่งของการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็เนื่องมาจาก

ความยากลำบากในการแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นเอง เช่น มาตรา 227 บัญญัติว่า " ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และจำเลย เป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย "

3.2 ปัญหา เนื่องจากคู่กรณีได้ทำนิติกรรมอำพราง เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา.

นอกจากที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงสภาพปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการบังคับใช้ตัวพระราชบัญญัตินั้นเองแล้ว ยังมีกรณีคู่กรณีโดยเฉพาะผู้ให้กู้ได้ทำการหลีกเลี่ยงกฎหมายฉบับนี้อีก กล่าวคือ เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ บังคับใช้กับนิติกรรมกู้ยืมเงิน ดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ด้วยเหตุนี้ ผู้ให้กู้จึงไม่ยอมทำนิติกรรมกู้ยืมเงิน แต่ได้เปลี่ยนเป็นการทำนิติกรรมชนิดอื่น ซึ่งก่อผลประโยชน์ให้แก่ผู้ให้กู้ในทำนองเดียวกัน ซึ่งผู้เขียนจักได้แยกเป็น 2 ประการ คือ

- ก) คู่กรณีได้ทำนิติกรรมขายฝากอำพรางการกู้ยืมเงิน
- ข) การคิดดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อ
- ก. คู่กรณีได้ทำนิติกรรมขายฝากอำพรางนิติกรรมกู้ยืมเงิน.

เนื่องจากพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานี้ บังคับใช้กับนิติกรรมกู้ยืม เท่านั้นดังนั้นผู้ให้กู้จึงไม่ยอมทำนิติกรรมกู้ยืมเงินกันตรงไปตรงมาซึ่งเป็นการผิดกฎหมายฉบับนี้ ผู้ให้กู้จึงตกลงกับกับผู้ทำนิติกรรมขายฝาก เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายดังกล่าว ปรากฏว่าได้มีคดีขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาลในประเด็นที่ว่าการขายฝาก โดยคู่กรณีทำสัญญาขายฝาก เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราหรือไม่ กล่าวคือ เมื่อมีคดีขึ้นมาสู่ศาล ฝ่ายลูกหนี้มักจะได้เถียงว่าสัญญาขายฝากนั้นทำขึ้นเพื่ออำพรางการกู้ยืมเงิน เพื่อต้องการที่จะเรียกดอกเบี้ยได้โดยไม่ถูกจำกัดโดยตัวบทกฎหมายเรื่องกู้ยืมเงิน เพราะว่าการขายฝากนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ แต่การกู้ยืมเงินกฎหมายได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ ซึ่งถ้าเรียกเกินกำหนด ดอกเบี้ยทั้งหมดจะตกเป็นโมฆะ และผู้ให้กู้หรือเจ้าหนี้ อาจจะต้องรับโทษตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอีกด้วย ซึ่งฝ่ายลูกหนี้

จะกล่าวอ้างว่าคู่กรณีมีเจตนาที่จะบังคับกันตามสัญญากู้ยืมเงิน โดยนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันเงินกู้ แม้แต่เจตนาที่จะบังคับกันตามสัญญากู้ยืมเงิน โดยนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันเงินกู้ แต่ได้ทำเป็นสัญญาขายฝากกันไว้เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานิติกรรมขายฝากและนิติกรรมกู้ยืมเงินนั้นตามหลักกฎหมายแล้ว ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ มาตรา 491 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า " อันว่าขายฝากนั้นคือสัญญาซื้อขายซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกไปยังผู้ซื้อโดยมีข้อตกลงกันว่าผู้ขายอาจไถ่ทรัพย์สินนั้นคืนได้ " จึงเห็นได้ว่าสัญญาขายฝาก เป็นสัญญาซื้อขาย ซึ่งวัตถุประสงค์แห่งสัญญาคือการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและการชำระราคาทรัพย์สินที่ขายฝากต่อกัน โดยในการทำสัญญาขายฝากนั้นจะต้องมีข้อตกลงว่าให้ผู้ซื้อฝากไถ่ทรัพย์สินนั้นคืนได้สัญญาขายฝากจึง เป็นสัญญาต่างตอบแทน ส่วนสัญญากู้ยืมเงินนั้น คือสัญญาซึ่งผู้ให้กู้โอนกรรมสิทธิ์ในเงินตามจำนวนที่ตกลงกันให้แก่ผู้กู้ซึ่งผู้กู้ตกลงว่าจะคืนเงินจำนวนเดียวกันนั้นให้แก่ผู้ให้กู้ สัญญากู้ยืมเงินจะสมบูรณ์ เมื่อผู้ให้กู้ส่งมอบเงินให้แก่ผู้กู้แล้ว วัตถุประสงค์แห่งสัญญากู้ยืมเงิน ก็คือ การโอนกรรมสิทธิ์ตามจำนวนที่ตกลงกัน ซึ่งสัญญากู้ยืมเงินไม่เป็นสัญญาต่างตอบแทน เพราะเป็นสัญญากำหนดหน้าที่แก่ผู้ให้กู้ฝ่ายเดียว แต่สัญญากู้ยืมเงินอาจมีค่าตอบแทนได้ในกรณีที่ให้มีข้อตกลง เรียกดอกเบี้ยต่อกัน .

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การขายฝากกับการกู้ยืมเงินนั้นจึง เป็นเอกเทศ สัญญาคนละชนิดแตกต่างกันแต่อย่างไรก็ตาม สัญญาทั้งสองนี้คู่สัญญามีวัตถุประสงค์ในการทำสัญญานั้น ๑ คล้ายคลึงกันกล่าวคือ ในการทำสัญญาขายฝากนั้นความประสงค์ของผู้ขายฝากนั้นต้องการที่จะกู้ยืมเงิน ซึ่งผู้รับซื้อฝากต้องการทรัพย์สินประกันเงินกู้และได้รับผลตอบแทนในการให้กู้เงินของตนนั้น คือ การกำหนดสินไถ่สูงเท่าใดก็ได้ ไม่มีกฎหมายกำหนด เว้นแต่กรณีที่ไม่ได้กำหนดราคาสินไถ่ไว้ก็ต้องไถ่ตามราคาขายฝากตามมาตรา 499 แห่ง ป.พ.พ. ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหากผู้กู้ต้องการที่จะกู้ยืมเงินจากผู้ให้กู้แล้ว ผู้ให้กู้ชอบที่จะทำเป็นเรื่องขายฝากมากกว่าที่จะเป็นสัญญากู้ยืมเงิน เพราะสัญญาขายฝากนั้นให้ผลประโยชน์แก่ผู้รับซื้อฝาก (หรือผู้ให้กู้) มากกว่าเพราะถ้าผู้ขายฝากไม่ไถ่ทรัพย์สินที่ขายฝาก คืนภายในกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ ผู้รับซื้อฝากได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นโดยเด็ดขาดโดยไม่ต้องฟ้องร้องบังคับคดีกันอีก และได้ทรัพย์สินนั้นในราคาต่ำกว่าราคาท้องตลาด เนื่องจากผู้ขายฝากต้องการที่จะไถ่ทรัพย์สินคืนนั้นเอง

ปัญหาที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับสัญญาขายฝากก็คือ คู่กรณีได้ทำสัญญาขายฝากอำพรางสัญญาผู้ยืมเงิน ในกรณีนี้จะต้องพิจารณาหลักกฎหมายนิติกรรมอำพรางตามมาตรา 118 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้านิติกรรมอันหนึ่งทำด้วยเจตนาจะอำพรางนิติกรรมอีกอันหนึ่งไว้ ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติของกฎหมายอันว่าด้วยนิติกรรมอำพราง" นิติกรรมอำพรางคือ นิติกรรมที่สร้างขึ้นโดยเปิดเผย และคู่กรณีมีเจตนาในการทำนิติกรรมนี้ขึ้นโดยสมรู้กันระหว่างคู่กรณีเพื่อความมุ่งหมายที่จะให้นิติกรรมนั้นปกปิดนิติกรรมอีกอันหนึ่ง ซึ่งเป็นนิติกรรมที่คู่กรณีประสงค์จะให้ผูกพันกันอย่างแท้จริง¹

นิติกรรมอำพรางเกิดจากการแสดงเจตนาลวง คือ คู่กรณีแสดงเจตนาหลอก ๆ หรือแกล้งแสดงเจตนา โดยไม่ต้องการผูกพันกันจริง แต่เป็นเรื่องที่คู่กรณีสมรู้กันทำขึ้น เพื่อจะลวงบุคคลภายนอกให้เข้าใจผิดว่าตนประสงค์จะผูกพันตามนั้นทั้ง ๆ ที่ความจริงคู่กรณีได้ประสงค์จะให้ผูกพันตามนั้น หรืออีกนัยหนึ่งการแสดงเจตนาลวง คือ การสร้างสถานการณ์ทางกฎหมายที่เปิดเผยให้แตกต่างไปจากสถานการณ์ ตามกฎหมายที่แท้จริง กล่าวคือมีความพยายามที่จะอำพรางสถานการณ์ตามกฎหมายที่แท้จริง ไว้ภายใต้สถานการณ์ที่เปิดเผย²

เมื่อคู่กรณีได้ทำนิติกรรมอำพรางแล้วผลทางกฎหมายคือ มาตรา 118³ วรรคสองแห่ง ป.พ.พ. บัญญัติให้บังคับตามบทกฎหมายอันว่าด้วยใช้กฎหมายที่ว่าด้วยนิติกรรมประเภทนั้นบังคับ³

ดังนั้นในกรณีที่ผู้ให้กู้จะหลีกเลี่ยงกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา โดยที่ทำนิติกรรมขายฝากอำพรางนิติกรรมผู้ยืมเงินแล้วผลในทางแห่งนั้นจะต้องบังคับด้วยหลักกฎหมายนิติกรรมอำพรางดังกล่าวข้างต้น ซึ่งหมายความว่าในระหว่างคู่กรณีกันเองนั้น ผู้กู้ สามารถต่อสู้กับผู้ให้กู้ว่าโดยเจตนาที่แท้จริงนั้น ต้องการทำการกู้ยืมเงินกันไม่ใช้การขายฝากอันจะต้องบังคับตามหลักกฎหมายผู้ยืมเงิน ผลคือ เมื่อมีการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราในมาตรา 654 แล้วถือว่านิติกรรมจึงตก เป็นโมฆะ เพราะมีวัตถุประสงค์เป็นต้องห้ามโดยชัดแจ้งตาม พ.ร.บ.

¹ ไชยยศ เทมะรัชตะ, "นิติกรรมอำพราง" วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์
6 (2526) หน้า 21.

² เรื่องเดียวกัน หน้า 38.

³ เรื่องเดียวกัน หน้า 46.

ห้ามเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา และสัญญากู้ยืมเงินที่เรียกดอก เบี้ย เกินอัตราถือ เป็นสัญญาขัดต่อ
ความสงบเรียบร้อยชอบประชาชน อันทำให้ดอก เบี้ยทั้งหมดตก เป็นโมฆะ

ส่วนกรณีผลของการทำนิติกรรมอำพรางการกู้ยืมเงินในกรณีเช่นนี้ตาม
หลักกฎหมายอาญานั้นสามารถนำสืบพยานบุคคลถึงการกระทำที่แท้จริง ของจำเลยว่ามีเจตนา
จะกระทำความผิดกฎหมายอาญาหรือไม่ และในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าผู้กู้ยืมเงินได้ทำนิติกรรมอำพราง
ขึ้นแล้วนั้นจึง เห็น เจตนาของผู้ให้กู้ได้ว่ามี เจตนา เรียกดอก เบี้ย เกินอัตราในการกู้ยืมเงินนั่นเอง

กรณีที่ผู้กู้ยืมเงินได้ทำการขายฝากอำพราง การกู้ยืมเงิน เพื่อที่จะต้องหลีกเลี่ยง
กฎหมายห้ามเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรานี้ ปรับได้กับ มาตรา 3 (ข) แห่ง พ.ร.บ.
ห้ามเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา ซึ่งบัญญัติว่า " เนื่องปิดบังค้ำประกันเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา
ท่านบัญญัติไว้ในกฎหมาย บังอาจกำหนดข้อความอันไม่จริงในเรื่องจำนวนเงินกู้ หรือ
อื่น ๆ ไว้ในหนังสือสัญญา หรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้ "

กล่าวคือ การที่ ผู้กู้ยืมเงินได้ทำการกู้ยืมกันโดยทำเป็นสัญญาขายฝากต่อกันนั้น
ผู้กระทำ (ผู้ให้กู้) มีเจตนาที่จะปิดบังค้ำประกันเรียกดอก เบี้ย เกินกว่าอัตราที่กฎหมาย
กำหนด เพราะถ้าทำ เป็นสัญญากู้ยืมเงินกันแล้วสามารถ เรียกดอก เบี้ย ได้ไม่ เกินร้อยละ
15 ต่อปี ตามมาตร 654 แห่ง ป.พ.พ. แต่ถ้าทำ เป็นสัญญาขายฝากแล้วผู้ให้กู้ก็จะ
กำหนดดอก เบี้ยรวมไว้กับต้น เงินกู้ในรูปของสินได้สูง เท่าใดก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมาย
บัญญัติไว้ใน เรื่องขายฝาก นอกจากนั้นความหมายของคำว่า " หนังสือสัญญา " นั้น
หมายถึงสัญญาอะไรก็ได้ไม่ได้เฉพาะสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งผู้เขียนได้ไว้ในบทที่ 2 เรื่อง
องค์ประกอบความผิดฐานเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรานั่นเอง เมื่อผู้ให้กู้ได้กระทำไปโดย
เจตนามาตรา 57 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญาแล้วและกระทำโดยเจตนาพิเศษ คือ
" เพื่อปิดบังการเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา " ผู้ให้กู้มีความผิดฐานเรียกดอก เบี้ย เกิน
อัตราตามมาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอก เบี้ย อันจะต้องถูกระวางโทษจำคุก
1 ปีหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ

กล่าวโดยสรุปพฤติการณ์กระทำของผู้ให้กู้ที่ได้ทำการขายฝากอำพรางการ
กู้ยืมเงินนั้นในทางอาญาผู้ให้กู้มีความผิดตามมาตรา 3 (ข) แห่ง พ.ร.บ. ห้ามเรียก
ดอกเบี้ยเกินอัตรานี้

ตัวอย่าง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินเกี่ยวกับ ผู้ให้กู้ได้ทำนิติกรรมอำพรางการ
กู้ยืมเงินเพื่อเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2403/2520

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า " ตามข้อเท็จจริง และเหตุผลต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าว
มาจึงพึงได้ว่าจำเลยที่ 1 ได้กู้เงินจากโจทก์ 500,000 บาท ตกลงได้ดอกเบี้ยร้อยละ
2 ต่อเดือนคิดเป็นเงินเดือนละ 10,000 บาท โดยทำสัญญาขายฝากที่ดินพิพาท ให้
โจทก์เป็นประกันเงินกู้ 400,000 บาท และทำสัญญากู้ตามเอกสารท้ายฟ้องไว้ 100,
000 บาท โดยมีข้อตกลงว่า เมื่อจำเลยชำระหนี้เงินกู้ 500,000 บาท ให้โจทก์แล้ว
โจทก์จะไถ่ถอนการขายฝากให้จำเลยที่ 1 โดยโจทก์ และจำเลยที่ 2 ไม่มีเจตนาที่
จะผูกพันกับตามสัญญาขายฝาก สัญญาขายฝากจึงเขียนเป็นนิติกรรมอำพราง สัญญา
ส่วนหนึ่ง จำนวน 400,000 บาท กวรถจำเลยที่ 1 ทำสัญญาขายฝากที่ดินพิพาทให้โจทก์
จึงเป็นการแสดงเจตนาลวงโดยสมรู้กันจึงตกเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 118 วรรคแรกต้องบังคับตาม สัญญาผู้ที่ถูกอำพราง ซึ่งโจทก์และจำเลย
ที่ 1 มีเจตนาอันแท้จริงที่จะผูกพันกับ ตามมาตรา 118 โดยถือว่าเอกสารขายฝาก
เป็นนิติกรรม สัญญาเงินจำนวน 400,000 บาท ที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมอบ
ที่ดินให้โจทก์ยึดถือไว้เป็นประกัน โจทก์ต้องชำระเงินกู้ จำนวน 400,000 บาท และ
คืนที่ดินเป็นประกันให้จำเลย... ส่วนเรื่องดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้น โจทก์เรียกดอกเบี้ย
ร้อยละ 2 ต่อเดือน ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 654 ต้องห้าม
ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ข้อสัญญาใน
เรื่องดอกเบี้ย จึงตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113
ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยที่ค้างชำระ คงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ร้อยละ 7.5 ต่อปี นับ
แต่วันผิด แต่โจทก์ขอดอกเบี้ยตั้งแต่วันฟ้องจึงให้เท่าที่ขอมา

จากฎีกานี้ข้อเท็จจริงปรากฏชัดว่า คู่กรณีทำการกู้เงินกัน กล่าวคือ ศาล ทั้งข้อเท็จจริงได้อย่างชัดเจนว่า คู่กรณีทำการกู้เงินกัน แต่เพื่อเป็นการประกันหนี้ เงินกู้จึงได้ทำสัญญาขายฝากไว้ต่อกัน ดังนี้ ศาลจึงวินิจฉัยตามเจตนาที่แท้จริงของคู่กรณี โดยนำหลักนิติกรรมอำพรางมาใช้บังคับ ผลก็คือข้อตกลงให้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ตกเป็นโมฆะ

ข. การเรียกดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อ

หลักกฎหมายเช่าซื้อ ได้วิเคราะห์ศัพท์ไว้ในมาตรา 542. ซึ่งบัญญัติว่า " อันว่าเช่าซื้อคือสัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สิน ออกให้เช่า และให้คำมั่นว่าจะขาย ทรัพย์สินนั้น หรือว่าจะให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่า ได้ใช้เงิน เป็นจำนวนเท่านั้น เท่านั้นคร่าว"

ตามมาตรานี้เห็นได้ว่าสัญญาเช่าซื้อคือสัญญาเช่าทรัพย์สินและคำมั่นว่าจะขาย ทรัพย์สิน หรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงิน เป็นจำนวน เท่านั้นเท่านั้นคร่าว¹

โดยหลักกฎหมายสัญญาเช่าซื้อไม่ได้เกี่ยวกับการที่ยืมเงินแต่อย่างใดอัตราดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อจึงไม่มีกฎหมายจำกัดอัตราเอาไว้ คงเรียกกันได้โดยเสรี ซึ่งในปัจจุบัน นี้สถาบันการเงินต่าง ๆ ได้ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อมากขึ้น จะเห็นได้จากการที่กระทรวงการคลังได้ออกประกาศให้มีการขออนุญาตจัดตั้งบริษัทเงินทุนได้มีบริษัทเงินทุนมาขออนุญาตจัดตั้ง 130 บริษัท โดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะประกอบธุรกิจเงินทุนระยะสั้นและระยะยาวส่วนการเคหะที่อยู่อาศัยเป็นวัตถุประสงค์รอง. ผลปรากฏว่า 53 บริษัทมุ่งแต่กิจการด้านจำหน่าย และการบริโภครถยนต์เดียว เช่น กิจการให้เช่าซื้อธนาคารแห่งประเทศไทย เห็นว่าขึ้นปล่อยให้เป็นเช่นนี้

¹ มานะ พิทยาภรณ์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ

จ้างทำของรับขนจ้างแรงงาน, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2511) หน้า 195.

ต่อไปทั้ง 130 บริษัท จะประกอบธุรกิจทำนองเดียวกันหมดอันจะเป็นผลเสีย ต่อ เศรษฐกิจของ ประเทศอย่างมาก เฉพาะในปี พ.ศ. 2519 เงินทุนปล่อยสินเชื่อในการให้ เช่าซื้อสูงถึง 2,000 ล้านบาทและการคิดอัตราดอกเบี้ยในการให้ เช่าซื้อจาก เงินต้นเฉลี่ย เท่ากันทุก เดือน โดยมีได้ลดอัตราดอกเบี้ยตามจำนวนเงินต้นที่ลดลง ทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงถึง 23 % ต่อปี นอกจากนี้ ถ้ามีการผิดนัดชำระ เงินแต่ละงวดยังต้อง เสีย เบี้ยปรับและถ้าขาดชำระสองงวดติดต่อกัน จะถูกยึดสินค้าค้ำประกัน เป็นการ เอก เปรียบผู้ เช่าซื้ออย่างมาก ¹ จะ เห็นได้ว่าใน ส่วนที่ เกี่ยวกับการคิดดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อนั้นไป ตกอยู่ใน พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราพ.ศ. 2475 เพราะไม่เป็นการกู้ยืมเงินซึ่งอยู่ในขอบเขตการบังคับใช้ พ.ร.บ. แม้ว่า พ.ร.บ. ฉบับนี้ต้องการส่งเสริม เศรษฐกิจของชาติมิให้ถูกกระทบกระเทือนจากการ เรียกดอกเบี้ยกันมากเกินไป โดยไม่มีการควบคุมกันเสียเลย แต่การคิดดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อนั้นยังอยู่ในอัตราสูง ตัวอย่าง เช่น .

สินค้ายนตราราคาเงินสด 250,000 บาท เงินชำระล่วงหน้า (เงินดาวน์)

ผู้ขายส่วนมาก มักกำหนดไว้ประมาณ ร้อยละ 20 - 35 ของราคาารถ ในกรณีตามตัวอย่าง ชำระล่วงหน้า 85,000 บาท เหลือจำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระอีก 165,000 บาท

กำหนดเวลาผ่อนชำระ 30 เดือน

ผ่อนชำระเดือนละ 5,500 บาท

ผู้ขายคิดอัตราดอกเบี้ย 1 % ต่อเดือน จากต้นเงิน 165,000 บาท

ต้องเสียดอกเบี้ยเดือนละ 1,650 บาท จนครบ 30 เดือน

เพราะฉะนั้น ค่างวดที่ต้องจ่ายทุกเดือน 5,500 บาท บวก 1,650 เท่ากับ

7,150 บาท

รวมค่างวด 30 เดือน เป็นเงิน 214,500 บาท

บวกเงินชำระล่วงหน้า 75,000 บาท

¹ นางสาวนิทรา นัยโกวิท " การคุ้มครองผู้บริโภคในการทำสัญญาเช่าซื้อสินค้า "

เพราะฉะนั้นราคาเช่าซื้อรถยนต์ 297,500 บาท

ผู้ซื้อต้องเสียดอกเบี้ย 299,500 ลบ 250,000 เท่ากับ 48,200 บาท

จะเห็นได้ว่าเงินที่ค้างชำระจริง 165,000 บาท ซึ่งตามหลักแล้วดอกเบี้ยจะต้องลดลงทุกเดือน เพราะเงินต้นลดลง แต่วิถีคิดของผู้ขายทำให้ผู้ซื้อต้องชำระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นคิดเป็นอัตราร้อยละ 22.3 ต่อปี ไม่ใช่ร้อยละ 12 ต่อปี¹

ด้วยเหตุนี้กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ และธนาคารแห่งประเทศไทยได้ยกร่างพระราชบัญญัติควบคุมการเช่าซื้อ พ.ศ. เสนอต่อคณะรัฐมนตรีซึ่งได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรมการร่างกฎหมายคณะที่ 4.) เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2527 และได้ผ่านการลงมติวาระที่ 1 แล้ว โดยมีหลักการและเหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติควบคุมการเช่าซื้อสินค้า พ.ศ. ดังนี้

เหตุผล " เนื่องจากในปัจจุบันนี้ประชาชนมีความจำเป็นต้องอาศัยเครดิตเพื่อการอุปโภค บริโภค สำหรับชีวิตประจำวัน โดยการเช่าซื้อและซื้อสินค้าผ่อนส่งเพิ่มมากขึ้นทั้งชนิดและปริมาณของสินค้า แต่ยังไม่มีการควบคุมในเรื่องนี้ เพื่อให้การเช่าซื้อและการขายผ่อนส่งให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม อันจะเป็นผลดีแก่การส่งเสริมการลงทุนและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ "

จากหลักการและเหตุผลนี้จะเห็นได้ว่า ถ้าไม่ได้ควบคุมการเช่าซื้อและการซื้อขายผ่อนส่งแล้วนั้นจะเป็นผลเสียทางเศรษฐกิจ คือ

1. ลดการออมทรัพย์ของประชาชน การค้าระบบเงินผ่อนก่อให้เกิดภาวะที่เรียกว่า การบังคับให้ต้องใช้จ่าย (Forced Spending) มีภาวะที่จะต้องจ่ายเงินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเมื่อผู้ซื้อสินค้าเงินผ่อน¹ จะดูเหมือนเป็นการออมทรัพย์ แต่เป็นการออมทรัพย์เพื่อนำไปชำระหนี้ ที่สร้างไว้ไม่ใช่การออมทรัพย์ที่ถูกต้อง

¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 91.

2. ทำให้ประเทศขาดดุลการค้า เพราะมีระบบเงินผ่อนระหว่างประเทศ ขึ้นโดยที่ผู้ส่งสินค้าเข้าสามารถส่งสินค้าได้ โดยที่ไม่ต้องชำระเงินทันที แต่ให้ผ่อนจ่ายทีหลัง เป็นงวด ๆ ฉะนั้นผู้ส่งสินค้าจะส่งสินค้าเข้ามาทีละมาก ๆ แม้จะมีทุนทรัพย์เพียงเล็กน้อย ซึ่งกรณีเช่นนี้ทำให้เกิดการขาดดุลการค้าและการชำระเงินได้

3. ทำให้นักลงทุนไม่หันไปลงทุนทางด้านการพัฒนาประเทศ เช่น ประเพณี อุตสาหกรรมและกิจการ เพราะการลงทุนโดยการเข้าซื้อและการค้าขายเงินผ่อนนี้ ได้ผลดีกว่าและเร็วกว่าอันจะทำให้ประเทศขาดความมั่นคงได้

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1. เพื่อคุ้มครองประชาชนที่เข้าซื้อและซื้อสินค้าผ่อนส่งให้ได้รับความ เป็นธรรม
2. เป็นเครื่องมือดำเนินการเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การแก้ไขภาวะเงินเฟ้อและการขาดดุลการค้าของประเทศ

ขอบเขต การคุ้มครองผู้บริโภคในการทำสัญญาเข้าซื้อตามร่างพระราชบัญญัติ ควบคุมการเข้าซื้อสินค้า พ.ศ.

ของกระทรวงพาณิชย์จะคุ้มครองผู้บริโภคในการทำสัญญาเข้าซื้อ เฉพาะที่เป็นสิ่งทาสินทรัพย์ที่ กระทบกระเทือนต่อ เศรษฐกิจ เท่านั้น ซึ่งตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ให้นิยามว่า "สินค้าควบคุม" หมายความว่า สินค้าที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดเป็นสินค้าควบคุม (มาตรา 4) และ ร่างพระราชบัญญัตินี้จะใช้กับผู้เข้าซื้อที่ประกอบกิจการให้เข้าซื้อสินค้าเป็นทางค้าปกติ รวมทั้งการซื้อ ขายผ่อนส่ง เป็นทางด้านปกติ

¹ ระบบขายเงินผ่อนหรือสินค้าเงินผ่อนมี 2 ชนิดคือ การเข้าซื้อ และการซื้อขายเงิน

ร่างพระราชบัญญัติควบคุมการเช่าซื้อสินค้า พ.ศ.....นี้ ได้ให้วิธีการขอใบอนุญาตและการจดทะเบียน ควบคุมธุรกิจประเภทนี้ นอกจากนั้นยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการเช่าซื้อ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลรักษาการประกอบกิจการเช่าซื้อหรือซื้อขายผ่อนส่งให้ เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนั้นยังได้วางบทกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนร่างพระราชบัญญัตินี้

ในส่วนที่เกี่ยวกับดอกเบี้ยนั้น ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ควบคุมการโฆษณาของผู้ให้เช่าซื้อ เพื่อชักชวนให้ประชาชนเช่าซื้อ โดยกำหนดให้มีข้อความคือ ผู้โฆษณาจะต้องแสดงข้อความให้ประชาชนรู้ คือ ราคาสินค้าควบคุมเงินสด ราคาเช่าซื้อ (มาตรา 24) ¹ ซึ่งต้องการให้ประชาชนตัดสินใจเลือกว่าจะซื้อราคาเงินสด หรือ เงินผ่อน นอกจากนั้นในการทำสัญญาก็ต้องกำหนดข้อความตามมาตรา 26

¹ ร่างพระราชบัญญัติควบคุมการเช่าซื้อสินค้า พ.ศ.....มาตรา 24 บัญญัติว่า " ในการเสนอหรือการโฆษณา เพื่อชักชวนให้ประชาชนเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อต้องแสดงข้อความต่อไปนี้

1. ราคาสินค้าควบคุม เงินสด
2. ราคาเช่าซื้อ
3. เงินชำระล่วงหน้า
4. จำนวน เงินและระยะเวลาที่ต้องชำระแต่ละงวดและจำนวนงวด
5. อัตราค่าเช่าซื้อ
6. ค่าใช้จ่ายอื่นที่ผู้เช่าซื้อต้องจ่ายนอกจาก ข้อ 3, 4 และ 5

มาตรา 26¹ ซึ่งสัญญานั้นต้องทำขึ้นสองฉบับข้อความตรงกัน และต้องส่งตัวอย่างสัญญาเข้า
 ชื่อให้นายทะเบียนตรวจและให้ความเห็นชอบก่อน ตามมาตรา 27² นอกจากนั้นถ้าผู้เข้าชื่อ
 ผิดนัดชำระค่าเข้าชื่อ อัตราผลดอกเบียในระหว่างผิดนัดนั้น มาตรา 32 วรรค 3 ให้คิดได้ไม่เกิน
 15 % ต่อปี³ ถ้าผู้ให้เข้าชื่อฝ่าฝืนบทบัญญัติเหล่านี้ ก็จะถูกลงโทษ จำคุกหรือปรับแล้วแต่กรณี

¹ มาตรา 26 บัญญัติว่าสัญญาเข้าชื่อต้องทำ เป็นหนังสือมีข้อความตรงกันสองฉบับและ
 อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

1. ชื่อผู้ให้เข้าชื่อ และผู้เข้าชื่อ
2. ชนิด ประเภท และลักษณะของสินค้าควบคุม
3. ราคา สินค้าควบคุม เงินสด
4. ราคาเข้าชื่อ
5. เงินชำระล่วงหน้า
6. จำนวนเงินและระยะเวลาที่ต้องชำระแต่ละงวดและจำนวนงวด
7. อัตราค่าเข้าชื่อ
8. วัน เวลา และสถานที่ที่ส่งและรับมอบสินค้าควบคุมและเงื่อนไขในการส่งมอบ
9. ฯลฯ

² มาตรา 27 บัญญัติว่าผู้ให้เข้าชื่อต้องส่งตัวอย่างสัญญาเข้าชื่อให้นายทะเบียนตรวจและ
 ให้ความเห็นชอบก่อน

ตัวอย่างสัญญาเข้าชื่อที่นายทะเบียนให้ความเห็นชอบไว้แล้วตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้ได้กับ
 สินค้าควบคุมทุกชนิด ประเภท และลักษณะและอาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ เมื่อนายทะเบียนเห็น
 สมควรหรือ เมื่อผู้ให้เข้าชื่อร้องขอ โดยนายทะเบียนเห็นชอบด้วย

³ มาตรา 32 วรรคสาม บัญญัติว่า " ถ้าผู้เข้าชื่อ " ได้ชำระเงินภายในกำหนด
 เวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรที่สอง ผู้ให้เข้าชื่อจะอ้างเหตุแห่งความล่าช้าในการชำระ
 เงิน เป็นเหตุบอกเลิกสัญญาไม่ได้ แต่ผู้ให้เข้าชื่อจะคิดดอกเบียใช้ไม่เกินร้อยละ สิบห้าต่อปี ใน
 จำนวนเงินที่ผิดนัดชำระนั้น "

จะเห็นได้ว่าส่วนที่เกี่ยวกับดอก เบี้ย ในการที่ผู้ให้ เข้าซื้อจะคิดได้เพียงใดและวิธีการคิดดอก เบี้ยอย่างไรนั้น ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดไว้รัดกุมพอสมควรแล้ว ซึ่งถ้าหากพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติจักได้ดูแลควบคุมอย่างใกล้ชิด ผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัตินี้จะเป็น เครื่องมือของรัฐ ให้รัฐสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้เป็นอย่างดี และสามารถส่งเสริมความมั่นคงทาง เศรษฐกิจได้อีกด้วย

สำหรับการบังคับใช้พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา พ.ศ. 2475 นั้นไม่สามารถนำไปบังคับใช้กับ ดอก เบี้ยที่เกิดจากสัญญาเช่าซื้อได้ เพราะว่าการเช่าซื้อไม่ใช่การกู้ยืมเงิน แม้ว่า ในทางการปฏิบัติธุรกิจปัจจุบันนี้จะมองได้ว่าเป็นรูปแบบการให้กู้ยืมเงินของสถาบันการเงินก็ตาม แต่ตามหลักกฎหมายแล้ว คู่สัญญาได้ทำเป็นสัญญาเช่าซื้อ จึงไม่อาจนำหลักกฎหมาย เรื่องค้ำยืมเงินไปบังคับใช้ได้ อัตราดอก เบี้ยที่คิดกันในสัญญาเช่าซื้อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้บังคับใช้จึงต้องบังคับไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาผู้ให้ เข้าซื้อกับผู้ เข้าซื้อจะตกลงกันได้โดยร่างพระราชบัญญัติควบคุมการ เข้าซื้อสินค้า พ.ศ. . . . ที่กำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ได้บัญญัติไว้แล้ว ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติ ควบคุมการ เข้าซื้อสินค้า พ.ศ.ฉบับนี้ แต่ปัจจุบัน ยังไม่ได้ประกาศบังคับใช้จะนั้นหากมุ่งที่จะคุ้มครองผู้ เข้าซื้อและ เศรษฐกิจของชาติแล้วก็ควรที่จะ เร่งประกาศบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวก็ เปรียบ เสมือนกฎหมายควบคุมการ เรียกดอก เบี้ย เกินควรด้วย โดยได้วางบทลงโทษไว้แล้วหากมีการฝ่าฝืน

๓.๓ ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา กับสถาบันการเงิน

ในบทที่ 2 ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงขอบ เขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา พ.ศ. 2475 แล้วว่า บังคับใช้กับ สถาบันการเงินในฐานะผู้ให้กู้ด้วย โดยเฉพาะธุรกิจการให้กู้ยืมเงิน แม้ว่าสถาบันการเงินนั้น ๆ จะมีกฎหมายเฉพาะควบคุมอยู่แล้วก็ตาม และได้กล่าวแล้วว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา พ.ศ. 2475 นี้ ยังคงบังคับใช้กับผู้ให้ยืมทั่วไปทั้งบุคคลธรรมดา หรือ นิติบุคคล ซึ่งเป็นผู้ให้กู้ ส่วนอัตราดอก เบี้ยตามที่กฎหมายกำหนดอันตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติฉบับนี้นั้น ก็ต้องดูว่ามีกฎหมายอะไรบ้างที่กำหนดอัตราดอก เบี้ย เงินกู้ยืมจะนั้น เมื่อการกู้ยืมของสถาบันการเงินมี

พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ออกบังคับใช้กับสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นอัตราดอกเบี้ยคนละอัตรากับการกู้ยืมเงินทั่วไป (อัตราร้อยละ 15 ต่อปี)

ดังนั้นในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึง ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้กับสถาบันการเงิน โดยเฉพาะวิธีปฏิบัติในการคิดดอกเบี้ยในเงินกู้ยืม เท่านั้น แยกพิจารณาได้ 3 ประการ คือ

- 3.3.1 ปัญหาการคิดดอกเบี้ยทบต้นในเงินกู้ (Loans) ของธนาคารพาณิชย์
- 3.3.2 ปัญหาเกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับบริษัทเงินทุน อยู่ในฐานะผู้ให้กู้ และผู้กู้ หรือไม่
- 3.3.3 การควบคุมการเรียกดอกเบี้ย เกินอัตราของสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย
- 3.3.1 ปัญหาการคิดดอกเบี้ยในการให้กู้ยืม (Loans) - ของธนาคารพาณิชย์

ปัญหาว่าธนาคารพาณิชย์จะคิดดอกเบี้ยทบต้น ในการกู้ยืมเงิน (Loans) ได้หรือไม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับการศึกษาความดับทกฎหมายเรื่อง การคิดดอกเบี้ยทบต้น (Compound Interest) ตามมาตรา 655 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งถ้าหากตีความว่าธนาคารพาณิชย์จะคิดดอกเบี้ยทบต้นในเงินกู้ไม่ได้แล้ว ธนาคารยังใช้วิธีคิดดอกเบี้ยทบต้นอีกก็จะเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ย เกินอัตรา เพราะการคิดดอกเบี้ยทบต้นนั้น เท่ากับธนาคารพาณิชย์ เรียกดอกเบี้ย เกินกว่า อัตราที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการกู้ยืมเงิน (Loans) นั้น ซึ่ง วิธีการกู้ยืมเงินของธนาคารพาณิชย์ นั้นแยกออกเป็น 3 วิธี คือ

- 1) การให้กู้ยืม (Loans)
- 2) การกู้เบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft)
- 3) การซื้อลดตั๋วเงิน ¹ (discount) ¹

¹ ประยูร จินดาประดิษฐ์, การให้กู้ยืมซื้อลด และปรวิวรรตเงินตราต่างประเทศ จัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ อภรณ์ กฤษณามาระ (พระนคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2516) หน้า 1.

ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์เฉพาะการให้กู้ยืม (Loans) ตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 มาตรา 653 ถึง มาตรา 656 เท่านั้น เพื่อวิธีการให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ที่เรียกว่า การกู้เบิกเงินเกินบัญชี¹

¹ การกู้เบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft หรือ O.D.) หมายถึง การที่ธนาคารพาณิชย์ยินยอมให้ลูกค้ากู้เงิน โดยวิธีเบิกเงินเกินกว่าจำนวนเงินฝากในบัญชีกระแสรายวันของตนภายในวงเงิน และ ระยะเวลา ตามที่ได้ตกลงกัน และธนาคารจะคิดดอกเบี้ย จากเงินที่ลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชีนั้น ตามจำนวนเงิน และระยะเวลาที่ปรากฏในยอดเงินในบัญชี ซึ่งการกู้เบิกเงินเกินบัญชีได้นำหลักกฎหมายเรื่อง สัญญาบัญชีเดินสะพัดมาใช้บังคับซึ่งมีคำพิพากษาฎีกาตัดสินเป็นเช่นนี้แนวเดียวตลอดมา เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 658-659/2511 ตัดสินว่า " การกู้เบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคาร เป็นข้อตกลงที่จะให้มีสัญญาบัญชีเดินสะพัด จะนับแม้เมื่อครบกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในสัญญา เบิกเงินเกินบัญชีแล้ว แต่หากคู่สัญญายังคงให้บัญชีเดินสะพัดเดินอยู่ต่อไป เป็นการแสดงว่าคู่สัญญายังไม่ถือว่ามีการผิดนัด จนกว่าจะได้มีการหักถอนบัญชีและเรียกร้องให้ชำระเงินคงเหลือแล้ว " ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นเรื่องเกี่ยวกับฎีกานี้ และมีคำพิพากษาฎีกา 1122/2514 และคำพิพากษาฎีกาที่ 658-659/2511 ตัดสินไว้ในทำนองเดียวกัน และเมื่อไม่อยู่ในความหมายของการกู้ยืมเงิน (Loans) จึงไม่นำมาวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์นี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และการซื้อลดตั๋วเงิน¹ นั้น ไม่เป็นการกู้ยืมเงินอันจะต้องพิจารณาถึงว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราหรือไม่ ก่อนที่จะได้วิเคราะห์ในรายละเอียดต่อไป ควรที่จะทราบหลักเกณฑ์การคิดดอกเบี้ยทบต้นเสียก่อน คือ มาตรา 655 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า " ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระแต่ทว่าเมื่อดอกเบี้ยที่ค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปี คู่สัญญาผู้ยืมจะตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยนั้น ทบเข้ากับต้นเงิน แล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นก็ได้ แต่การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ "

ส่วนประเพณีการค้าที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัดก็ดี ในการค้าขายอย่างอื่น ท่านอง เช่นนี้ ก็ดี หากอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติดังกล่าวในวาระก่อนนั้นไม่

¹ การซื้อลดตั๋วเงิน (Bills discounts) หรือตั๋วเงินลด คือการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนำตั๋วเงิน (ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 898) ซึ่งยังไม่ถึงกำหนดเวลาใช้เงินมาขายลดซึ่งโดยปกติก็จะนำมาขายลดให้แก่ธนาคาร หรือบุคคลธรรมดาที่ประกอบอาชีพในการรับซื้อลดตั๋วเงิน โดยที่ผู้รับซื้อลดตั๋วเงิน จะคิดค่าตอบแทนในการรับซื้อลดตั๋วเงินนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการซื้อขายลดตั๋วเงิน เป็นวิธีการที่ธนาคารให้เครดิตแก่ลูกค้าโดยลูกค้ามอบตั๋วเงิน ซึ่งธนาคารมีสิทธิจะไปเรียกเก็บเอาจากผู้มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามตั๋วเงิน เมื่อตั๋วเงินฉบับนั้นถึงกำหนดเวลาใช้เงินตามที่กำหนดไว้ ดู ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ " การขายลดตั๋วเงิน " วารสารจุฬาลงกรณ์ 5 (2523) หน้า 49

อนึ่งได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 3080/2525 วินิจฉัยข้อกฎหมายสนับสนุนว่า โจทก์เรียกดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี แต่ใช้วิธีหักดอกเบี้ยไว้ก่อนล่วงหน้า โดยจ่ายต้นเงินให้เพียง 85 บาท เท่ากับคิดดอกเบี้ย 15 ใน ต้นเงิน 85 บาท เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติ ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 เห็นว่าสัญญาและเช็คเป็นเงินสดนั้นเป็นสัญญาอีกอย่างหนึ่งต่างหากจากการให้กู้ยืมเงินตามความหมายของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ดังนั้นการที่โจทก์หักเงินไว้ล่วงหน้าจึงไม่ใช่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอันจะเป็นความผิดตามกฎหมายดังกล่าว

มาตรา 224 เป็นบทบัญญัติในเรื่องนี้ทั่วไปว่า " หนี้เงินนั้นท่านให้คิดดอกเบี้ย
ในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละ 7.5 ต่อปี ถ้าเจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัย
เหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น

ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด

ฉะนั้นโดยหลักแล้วกฎหมายห้ามคิดดอกเบี้ยทบต้น แต่มีข้อยกเว้นในมาตรา 655 จะ
เห็นได้ว่า ข้อห้ามที่มิให้คิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้น มิใช่ข้อห้ามที่เด็ดขาด¹ ข้อยก
เว้นให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้มี 2 ประการ

1. เมื่อดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปี คู่สัญญาในการกู้ยืมจะตกลงกันให้
เอาดอกเบี้ยนั้นทบกับต้นเงินแล้วคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นได้ แต่การตกลง
เช่นว่านี้ต้องทำเป็นหนังสือ

2. เมื่อมีประ เพลินการค้าขายให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้

ก. มีประ เพลินการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัด

ข. มีประ เพลินการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในการค้าขายอย่างอื่นท่านอง

เช่นว่านี้

ท่านอาจารย์ ไพจิตร ปุญญพันธ์ มีความเห็นว่าหากการกู้ยืมเงินเข้าลักษณะใด
ลักษณะหนึ่ง ในสองกรณี (ก. หรือ ข.) แล้ว ผู้ให้กู้ยืมคิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระคือ
คิดดอกเบี้ยทบต้นได้²

¹ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, ปัญหาการคิดดอกเบี้ยทบต้นของธนาคารพาณิชย์ " วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 หน้า 6.

² ไพจิตร ปุญญพันธ์, " ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยทบต้นในเงินกู้ได้หรือไม่ " บทบัญญัติ เล่มที่ 27 ตอน 3 (พ.ศ. 2523), หน้า 378



ลักษณะการให้กู้ยืม (Loans)

หมายถึงวิธีการที่ธนาคารให้ลูกค้ากู้ยืมเงิน เป็นก้อนจำนวนหนึ่ง โดยมีกำหนดเวลาชำระหนี้คืนแก่กัน เพียงครั้งเดียวเต็มจำนวน (Single Payment) หรือโดยผ่อนชำระเป็นงวด ๆ (Installment Basis) การกู้ยืมวิธีนี้เป็น การกู้ยืมซึ่งต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ ตามมาตรา 653 แห่ง นั้นเอง ลูกค้าไม่จำเป็นต้องเปิดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารในทางปฏิบัติธนาคารจะทำสัญญากู้ยืมอาคารแสดมภ์เรียบร้อย

การปฏิบัติ เกี่ยวกับดอกเบี้ยของเงินที่ธนาคารให้กู้ยืม

อัตราดอกเบี้ยที่จะต้องจ่ายต่อกันนั้น เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างธนาคารและลูกค้า แต่จะคิดเกินกว่าอัตราที่กระทรวงการคลังประกาศกำหนดไว้ไม่ได้

ตามหลักวิชาการแล้ว ธนาคารควรคิดดอกเบี้ยกันปีละครั้งถ้าระยะเวลาไม่ถึงปี ดอกเบี้ยจะคำนวณตามระยะเวลาที่ให้กู้ ลดลงตามสัดส่วน แต่ในทางปฏิบัติธนาคารจะให้ผ่อนชำระเป็นรายเดือน¹ เนื่องจากพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไข พ.ศ. 2522 นั้นไม่ได้ห้ามไว้

เมื่อลูกหนึ่นำเงินมาชำระเป็นรายเดือน ธนาคารจะนำเงินนั้นชำระดอกเบี้ยก่อน แล้วจึงชำระต้นเงิน ดอกเบี้ยที่จะเสียในเดือนนั้นหรือเดือนถัดไป ก็จะลดลง (ปกติธนาคารจะกำหนดในสัญญาให้ชำระภายในวันที่ 10 ของทุก ๆ เดือน)

ปัญหาจะเกิดขึ้นต่อเมื่อลูกหนึ่นขาดส่งดอกเบี้ยรายเดือน ซึ่งมีปัญหาว่าธนาคารจะนำดอกเบี้ยค้างชำระของลูกหนึ่นมาพบกับต้นเงิน เพื่อคำนวณดอกเบี้ยในเดือนต่อไปได้หรือไม่

ในปัญหานี้ที่ว่าการธนาคารพาณิชย์จะคิดดอกเบี้ยทบต้นในเงินกู้ (Loans) ได้หรือไม่ นั้น ประเด็นปัญหาอยู่ที่การตีความวรรคสองของมาตรา 655 กล่าวคือ การให้กู้ยืม

¹ วาริ หะวานนท์, การบัญชีธนาคาร การปฏิบัติงานธนาคารพาณิชย์.

ของธนาคารพาณิชย์นั้น ถือว่าเป็นประ เเพ้การค้ำขาย ที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในการค้ำขาย
 อย่างอื่นท่านอง เช่นว่านี้ (หมายถึง การค้ำขายที่มีบัญชีเดินสะพัด) หรือไม่ได้มีความเห็น
 ของนักนิติศาสตร์แยกออกเป็น 2 ความเห็น

ความเห็นแรก เห็นว่าธนาคารพาณิชย์ในการค้ำขายอย่างอื่นท่านอง เช่นว่านี้
 สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นในการให้กู้ยืม Loans ได้ โดยแปลถ้อยคำในบทบัญญัติมาตรา
 655 เช่นว่านี้ก็ได้ และถือว่าธนาคารพาณิชย์ประกอบกิจการค้ำเงิน และการค้ำดังกล่าว
 ก็มีประ เเพ้ เป็นปกติเสมอมาว่าให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ และนักนิติศาสตร์ฝ่ายนี้¹ เห็นว่า
 ธนาคารและลูกหนี้ไม่จำเป็นจะต้องมีการระบุ เรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นไว้ในสัญญาอยู่แล้ว
 ธนาคารก็สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ เพราะถือว่าขึ้นอยู่กับประ เเพ้ที่ถือปฏิบัติกันมา ตาม
 ความเห็นแรกนี้ได้อ้างคำพิพากษาที่ 1951/2506 ชั้นสนับสนุน

มีประเด็นโต้เถียงกันว่า การที่จำเลยที่ 1 กู้เงินจากธนาคารโจทก์โดยมอบ
 ชำระดอกเบี้ยในอัตรา 8 % ต่อปี หากไม่ชำระดอกเบี้ยเดือนใดโดยอมให้ธนาคารโจทก์เอา
 ดอกเบี้ยที่ค้างทับกับต้นเงินกู้เป็นคราว ๆ อันจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราเดียวกัน ตาม
 ประ เเพ้การค้ำของธนาคารโจทก์ ต่อมาจำเลยที่ 1 ไปชำระโจทก์ฟ้องขอให้ศาลบังคับ
 จำเลยชำระ เงินต้นที่กู้พร้อมกับดอกเบี้ยที่ค้าง โดยวิธีคิดดอกเบี้ยทบต้น ตามข้อตกลงในสัญญา
 จำเลยให้การต่อสู้ว่าโจทก์เรียกดอกเบี้ยทบต้นเป็นการฝ่าฝืนไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่ใช้
 เรื่องประ เเพ้การค้ำ แต่เป็นสัญญาฎธรรมา

จำเลยที่ 1 กู้กาซึ่งมีปัญหาที่ศาลฎีกาจะต้องตัดสินว่า การที่ศาลคิดดอกเบี้ยทบต้น
 เป็นรายเดือนให้โจทก์ในอัตราร้อยละ 8 ต่อปี ในคดีนั้นเป็นโมฆะ เพราะขัดกฎหมายหรือไม่
 ในคดีนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัย โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655
 วรรคสอง ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของกฎหมายห้ามคิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระคือ ถ้ามีประ-
 เเพ้การค้ำขายที่จะคำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัด ในการค้ำขายอย่างอื่นท่านอง

¹ นักนิติศาสตร์ที่มีความเห็นฝ่ายนี้คือ อาจารย์ ไพจิตร บุญพันธ์ โดยถือว่า
 ธนาคารพาณิชย์ประกอบกิจการค้ำเงิน การให้กู้ยืมเงินก็เป็นการค้ำอย่างหนึ่งของธนาคาร

เช่นว่านั้นก็ สามารถที่จะคิดดอกเบี้ยทบต้นได้

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยถึงการประกอบธุรกิจของธนาคารตามวัตถุประสงค์ของหนังสือ
 บริคณห์สนธิของธนาคารโจทก์ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2488 มาตรา 4
 กับพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 มาตรา 4 บัญญัติมีใจความว่าธนาคาร
 พาณิชย์ประกอบกิจการรับฝากเงินและให้กู้ยืมเงินด้วย และมาตรา 9 ห้ามมิให้บุคคลใดนอก
 จากธนาคารพาณิชย์ ใช้ชื่อ หรือคำแสดงในธุรกิจว่า " ธนาคาร " ดังนี้จึงฟังได้ว่า ธนาคาร
 โจทก์เป็นธนาคารพาณิชย์ ประกอบธุรกิจการค้าในการให้กู้ยืมเงินด้วย ส่วนประเพณีการค้า
 เรื่องคิดดอกเบี้ยเงินกู้ทั้งฝ่ายโจทก์นำสืบถึงประเพณีที่ธนาคารคิดดอกเบี้ยทบต้นในที่ทำไว้ใน
 สัญญาว่า ได้ทำสัญญาดังนี้กับลูกค้าทุกคน จำเลยมิได้นำสืบถึงประเพณีเรื่องเสียดอกเบี้ยแก่
 ธนาคารที่ว่ามีอยู่อย่างใด

ส่วนที่จำเลยที่ 1 ได้เถียงว่า เป็นการกู้ยืมเสร็จเด็ดขาด ไม่ใช่เป็นการกู้ที่
 ต้องมีบัญชีเดินสะพัด ในปัญหานี้ศาลฎีกาเห็นว่ามาตรา 655 วรรค 2 มิให้เอาบทบัญญัติใน
 วรรคต้นมาใช้บังคับ ในประเพณีการค้าที่มีการคิดดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัดอย่างหนึ่ง
 และประเพณีการค้าอย่างอื่นที่คิดดอกเบี้ยทบต้นโดยไม่ใช้บัญชีเดินสะพัด แต่อาจจะใช้บัญชี
 อย่างอื่นหรือวิธีการอย่างอื่นในทำนองนั้นก็ได้อีกอย่างหนึ่ง แต่ในคดีนี้จำเลยหาได้ยกข้อต่อสู้
 ที่ว่าต้องมีบัญชีเดินสะพัดขึ้นต่อสู้ด้วยไม่

ดังนั้นศาลฎีกาจึงพิพากษาว่า รูปคดี อยู่ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่ง
 และพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของวรรคต้น สัญญาที่จำเลยที่ 1
 ทำไว้กับธนาคารโจทก์มอบให้คิดดอกเบี้ยทบต้น เมื่อผิดนัดเป็นรายเดือนจึงสมบูรณ์ใช้ได้หา
 เป็นโมฆะไม่ จึงพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์

ความเห็นที่สอง เห็นตรงกันข้ามกับความเห็นแรก โดยให้เหตุผลว่าการกู้ยืมกัน
 ตามธรรมดา ย่อมบังคับตามมาตรา 655 วรรคแรก ไม่ว่าผู้ให้กู้จะเป็นบุคคลธรรมดา
 หรือจะเป็นพ่อค้าในการให้กู้ก็ตาม กรณีปรับให้เข้าข้อยกเว้นที่ว่าประเพณีการค้าขาย
 ที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้น ในการค้าขายอื่นทำนองเช่นว่านั้น จะต้องมืองค์ประกอบ 3
 ประการคือ

- 1) ต้องเป็นการให้กู้ยืม เป็นการค้า
- 2) มีประ เเพิ่มการค้าอย่างนั้นให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้
- 3) ต้องมีบัญชีเดินสะพัด เข้ามา เกี่ยวข้องด้วย

เหตุที่ดีความว่า ต้องมีวิธีการบัญชีเดินสะพัดเข้ามา เป็นองค์ประกอบเพื่อให้นาการคิดดอกเบี้ยทบต้นในการให้กู้ยืมเงิน (Loans) เพราะว่า ถ้อยคำว่า " ในการค้าขายอื่นท่านองเดียวกันนี้ " มีความต่อเนื่องมาจากถ้อยคำว่า " การค้าขายค่านวมดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัด " การแปลความหมายเช่นนี้ เพราะว่าข้อยกเว้นในวรรค 2 ของ มาตรา 655 คงมิได้มุ่งหมาย บัญญัติให้สำหรับบุคคลที่เป็นพ่อค้าเท่านั้น ไม่ว่าคนที่ให้กู้จะเป็นคนธรรมดาหรือจะเป็นพ่อค้า การแปลกฎหมาย เพื่อบังคับใช้ต้องแปลให้เหมือนกัน

คำว่าบัญชีเดินสะพัดนี้ก็มี ความหมายตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยเอกเทศสัญญา ลักษณะ 19 (มาตรา 856-860) ซึ่งมีลักษณะเป็นสัญญาที่มีขึ้นอำนวยความสะดวกในการชำระหนี้เดิม เช่นซื้อขาย กู้ยืมเงิน หรือหนี้ที่มีต่อไประหว่างกัน เช่น กู้เบิกเงินเกินบัญชี ฉะนั้น ถ้าเรื่องกู้ยืมเงินนั้น เป็นเรื่องที่มีบัญชีเดินสะพัด เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยกฎหมาย จึงเปิดโอกาสให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ ไม่เป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224, 655 วรรคแรก และไม่ผิดพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

ในความเห็นที่สองนี้ บางท่านให้ความเห็นว่า¹ หลักการตีความกฎหมายที่เป็นข้อยกเว้นนั้น ต้องตีความโดยเคร่งครัด เนื่องจากการกู้เงินที่มีบัญชีเดินสะพัดนั้น กฎหมายเปิดโอกาสให้เอาเปรียบกันโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว (ฎีกา 658-659/2511 (ประชุมใหญ่) ฉะนั้นการที่ธนาคารจะอ้าง เพื่อคิดดอกเบี้ยทบต้นจากลูกหนี้เงินก็ได้ ก็แต่เฉพาะเมื่อนิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารและลูกหนี้ เป็นนิติสัมพันธ์ในลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดและธนาคารจะนำสืบว่า เรื่องดังกล่าวนั้นมีประ เเพิ่มการค้า ที่ธนาคารทำกัน เป็นปกติในการค่านวมดอกเบี้ยทบต้น

¹ ไพบูรย์ คงสมบูรณ์, " ปัญหาการคิดดอกเบี้ยทบต้นของธนาคารพาณิชย์ " วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ ปีที่ 6 (ฉบับที่ 1).

นอกจากนั้นจะต้องมีข้อตกลง (agreement) ว่าลูกหนี้ยอมให้ธนาคารนำดอกเบียที่ค้างชำระ
ทบเข้ากับจำนวน เงินต้นแล้วก็คิดดอก เบี้ยได้

ด้วยความ เคารพต่อศาลฎีกา และท่านผู้ทรงคุณวุฒิในความเห็นฝ่ายแรกผู้เขียน
เห็นด้วยกับ เหตุผลตามความเห็นของฝ่ายที่สอง เนื่องจากการให้กู้ยืม ถ้าเป็นการกู้ยืมแบบ
ธรรมดาควรจะ เข้าหลักทั่วไปที่ว่า " ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบียซ้อนดอก เบี้ยในระหว่างผิดนัด..."
(มาตรา 224) และมาตรา 655 " ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบียในดอก เบี้ยที่ค้างชำระ แต่ทว่า
เมื่อดอกเบียค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปี คู่สัญญากู้ยืมจะตกลงกันให้เอาดอก เบี้ยนั้นทบเข้ากับ
ต้นเงินแล้วให้คิดดอก เบี้ยในจำนวนเงินที่ทบ เข้ากันนั้นได้ แต่การตกลงนั้นต้องทำ เป็นหนังสือ"
ส่วนข้อยก เว้นที่ให้คิดดอก เบี้ยทบต้นได้นั้น จะต้องตีความโดย เกร็งครัดตั้งความเห็นของฝ่าย
ที่สอง เพราะการตีความให้ธนาคารคิดดอก เบี้ยทบต้นได้ในเงินให้กู้ยืม (Loans) นั้น จะก่อ
ผลให้ธนาคารทุจริตผู้ได้ ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อ เศรษฐกิจนัก เพราะการคิดดอก เบี้ยทบต้น
นั้นดอก เบี้ยจะงอกเงยขึ้นอย่างฉับพลัน ลูกหนี้อย่อมไม่สามารถต้านทานต่อการงอก เงยอย่างมาก
มายของดอก เบี้ยนี้ได้ คิดคำนวณอย่างปกติ ธุรกิจทั่วไป

2. การคิดดอก เบี้ยทบต้นกับพระราชบัญญัติห้าม เรี่ยกดอก เบี้ย เกินอัตรา

ดังได้กล่าวไว้ เกราะห้ถึงการคิดดอก เบี้ยทบต้นใน เงินกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์
ดังกล่าวแล้วซึ่งธนาคารมีสิทธิคิดดอก เบี้ยทบต้นใน เงินกู้ยืมได้ต่อ เมื่อ เข้าลักษณะข้อยก เว้นของ
กฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง คือ

1. ต้องให้กู้ยืม เป็นการค้า
2. ต้องมีประ เเพณีให้คิดดอก เบี้ยทบต้นได้
3. ต้องมีบัญชี เดินสะพัด
4. ต้องมีการตกลง เป็นหนังสือ

ดังนี้ ถ้าการให้กู้ยืม (Loans) ของธนาคารพาณิชย์ไม่เข้าองค์ประกอบครบ
ทุกข้อดังกล่าวข้างต้นนั้น ธนาคารจะคิดดอก เบี้ยทบต้นในเงินให้กู้ยืมไม่ได้ หากธนาคารคิด

ดังกล่าวจากฎีกาที่ 2952/2506 แล้ว ถือว่าธนาคารคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดอัน เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ได้

3.3.2 ปัญหาเกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับบริษัท เงินทุนอยู่ในฐานะ
ผู้กู้และผู้ให้กู้หรือไม่

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วว่าผู้ให้กู้นั้นเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้ สถาบันการเงินนั้นก็เป็นผู้ให้กู้ที่เป็นนิติบุคคลประกอบกิจการให้กู้ยืมเงิน และเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเงินกู้จะต้องตกอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เช่น ธนาคารพาณิชย์ผู้ให้กู้ จะ เรียกดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ที่เป็นกำไรอื่นมาก เกินส่วนแห่งการกู้ยืมไม่ได้ อันถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา 3 (ก) หรือ (ข) หรือ (ค) ของพระราชบัญญัติฉบับนี้และกรณีของธนาคารพาณิชย์นั้น ธนาคารพาณิชย์อยู่ในฐานะของผู้ให้กู้เสมอ ส่วนประชาชนก็เป็นผู้กู้ ดังนั้น เฉพาะ ธนาคารพาณิชย์เท่านั้นที่จะตกอยู่ภายใต้การบังคับของพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ส่วนการที่ประชาชนมาฝาก เงินกับธนาคารพาณิชย์ เป็น เรื่องกฎหมายฝากทรัพย์ อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์จ่ายแก่ประชาชนก็เป็นอัตราดอกเบี้ยเงินฝากซึ่งเป็นการประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2582 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนด พ.ศ. 2528 มาตรา 4 ซึ่งบัญญัติว่า " การธนาคารพาณิชย์ หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้และใช้ประโยชน์ในเงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้สินเชื่อ..." "ให้สินเชื่อ " หมายความว่า ให้กู้ยืมเงิน

กรณีในปัญหานี้ผู้เขียนกล่าว เฉพาะกรณีบริษัท เงินทุนเท่านั้น ซึ่งมีปัญหา
นี้ส่วน บริษัทหลักทรัพย์ไม่ได้ ประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินโดยตรงตามความหมายของประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมาตรา 4 ได้ให้ความหมายของธุรกิจหลักทรัพย์ไว้ว่า " หมาย
ความว่าธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทดังต่อไปนี้

- (1) กิจการนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์
- (2) กิจการค้ำหลักทรัพย์
- (3) กิจการที่ปรึกษาการลงทุน
- (4) กิจการจัดจำหน่ายหลักทรัพย์
- (5) กิจการอันเกี่ยวกับหลักทรัพย์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ส่วนธนาคารพาณิชย์นั้นการประกอบธนาคารพาณิชย์อยู่ใน 2 ลักษณะคือ

ในฐานะเป็นผู้รับฝากเงินและในฐานะผู้ให้กู้ยืมเงิน ส่วนประชาชนก็มาติดต่อกับธนาคารพาณิชย์ได้ 2 ฐานะ คือ ผู้ฝากเงินและผู้กู้ยืมเงิน

ส่วนในปัญหาที่ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปนั้น คือ การประกอบกิจการของบริษัท เงินทุน ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2528 ซึ่งมีปัญหาเพราะบริษัท เงินทุน มีสถานภาพทางกฎหมาย 2 สถานะ คือ เป็นทั้งผู้ให้กู้และผู้กู้ ตามที่มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ได้ให้ความหมายไว้ว่า " ธุรกิจเงินทุน หมายความว่า ธุรกิจการจัดหามาซึ่งเงินทุน และใช้เงินนั้นในการประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งจำแนกประเภทได้ ดังต่อไปนี้

- (1) กิจการเงินทุนเพื่อการพาณิชย์
- (2) ฯลฯ

" การให้กู้ยืมเงิน " เฉพาะที่เกี่ยวกับธุรกิจเงินทุน หมายความว่าถึงรับซื้อซื้อลด หรือรับช่วงซื้อลดตัวเงิน ตราสาร เปลี่ยนมืออื่น หรือตราสารการเครดิต "

นอกจากนี้มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนบัญญัติว่า " ธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นของรัฐมนตรี มีอำนาจกำหนดให้บริษัท เงินทุน ปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนในดังต่อไปนี้.. "

ดังนั้น จากมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน กำหนดประเภทของธุรกิจที่บริษัท เงินทุนจะให้กู้ยืมแก่ประชาชนได้ซึ่งมี 5 ประเภท และให้

ความหมายธุรกิจเงินทุนคือการจัดหาซึ่งเงินทุนจากประชาชน คือ การกู้ยืมหรือรับเงินจากประชาชนตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน นั้นเอง

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า บริษัทเงินทุนมี 2 สถานภาพในทางกฎหมายคือ

- 1) บริษัทเงินทุนในฐานะผู้กู้ คือ กู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน
- 2) บริษัทเงินทุนในฐานะผู้ให้กู้ คือ ให้ประชาชนกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบกิจการตามที่กำหนดไว้ 5 ประเภท ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติ การประกอบธุรกิจเงินทุน

ส่วนประชาชนซึ่งเข้ามาเกี่ยวกับบริษัทเงินทุนจึงมีได้ 2 สถานะ เช่นกัน โดยนัยกลับกันคือ

- 1) ประชาชน เข้ามาเกี่ยวข้องกับบริษัท เงินทุนในฐานะผู้กู้ คือผู้กู้ยืมเงินจากบริษัท เงินทุน
- 2) ประชาชน เข้ามาเกี่ยวกับบริษัท เงินทุนในฐานะผู้ให้กู้ คือนำเงินมาให้บริษัท เงินทุนกู้ยืมเงิน

ซึ่งในประการ 2 นี้ เกิดปัญหาว่า ประชาชนในฐานะผู้ให้กู้จะ เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราในมาตรา 654 ของ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้หรือไม่ ส่วนบริษัท เงินทุนนั้นสามารถ เรียกความพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ได้อยู่แล้ว และในทางปฏิบัตินั้น บริษัท เงินทุนจ่ายดอกเบี้ยให้ประชาชนผู้นำเงินมาให้สูงกว่าอัตราในมาตรา 654 อยู่แล้ว จะถือว่าประชาชน เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดอัน เป็นความคิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 หรือไม่

ในปัญหานี้ ได้มีความเห็นของนักนิติศาสตร์เกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ ระหว่างประชาชนกับบริษัท เงินทุนว่าอยู่ในฐานะใดตามกฎหมาย เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถ เรียก

ดอก เบี้ยให้ตกอยู่ภายใต้มาตรา 654 อันเป็นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ในเรื่องนี้ได้มีความเห็น
แยกกันเป็น 2 ฝ่าย

ความเห็นของฝ่ายแรก เห็นว่าการประกอบกิจการของบริษัท เงินทุนนั้น
เป็นการรับฝากเงินของประชาชน กล่าวคือ ฝ่ายนี้ตีถ้อยคำว่า " กู้ยืมเงินหรือรับเงินจาก
ประชาชน " ตามมาตรา 27 ของพระราชบัญญัตินี้ เป็นกรณีที่ประชาชนเอาเงินมาฝากไว้
กับบริษัทเงินทุนตั้งนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับดอกเบี้ยที่บริษัทเงินทุนจะให้แก่ประชาชน เป็นคำตอบ
แทนที่ได้ใช้เงินนั้นจะใช้อัตราใด ซึ่งฝ่ายนี้เห็นว่า คำว่า " กู้ยืมเงินจากประชาชนหรือรับ
เงินจากประชาชนนั้น " ถือว่าประชาชนมีเจตนาที่จะฝากเงินกับบริษัทเงินทุน ซึ่งศาสตราจารย์
ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน เห็นว่า ไม่ว่าจะ เป็นธนาคารพาณิชย์ก็ดี บริษัทเงินทุนก็ดี ประชาชน
ที่นำมาฝากก็มีเจตนาที่ฝากโดยหวังดอกเบี้ย ไม่ว่าจะ เป็นการฝากประจำ ฝากเพื่อเรียก
หรือฝากออมทรัพย์จะนั้น จึงน่าจะตีความหมายว่ากรณีดังกล่าว เป็นการประชาชนมาฝากเงิน
ไม่ใช่ประชาชนนำเงินมาในสถาบันเงินกู้ยืม เพราะการที่จะต้องพิจารณาแยกเช่นนี้ เนื่อง
จากกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกู้ยืม และกฎหมายเกี่ยวกับการฝากเงิน เป็นคนละส่วน
แตกต่างกัน เช่น พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิต
ฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 27 ได้ใช้คำว่า " การกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน "
ดังนั้นคำว่ากู้ยืมเงิน และคำว่ารับเงินจากประชาชนไม่ควรจะเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งถ้ามี
ความในลักษณะเช่นนี้ การที่สถาบันการเงิน ยกเว้น ธนาคารพาณิชย์ได้รับเงินจากประชาชน
แล้วออกตัวสัญญาใช้เงินให้ประชาชนไว้ จึงน่าจะคิดดอกเบี้ยให้ประชาชนสูงกว่าร้อยละ 15
ต่อปีได้ โดยถือว่าไปตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินกู้ยืม มาตรา
654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹ ซึ่งนักนิติศาสตร์ฝ่ายนี้เห็นว่าการแปลกฎ
หมายนั้นควรจะให้ เป็นประโยชน์แก่ประชาชนด้วย มิใช่ให้เฉพาะบริษัทเงินทุน เป็นผู้ได้เปรียบ
สามารถเรียกดอกเบี้ยจากการเป็นผู้ให้กู้ยืมเงินได้สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี โดยมีพระราช
บัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ให้อำนาจเรียกได้

¹ ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน, " ปัญหาอัตราดอกเบี้ย " รายงานสัมมนากฎหมาย
เกี่ยวกับดอกเบี้ย สำนักงานกฎหมาย ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน. (เมษายน 2523) หน้า

ความเห็นฝ่ายที่สอง เห็นว่าควรจะตีความตัวอักษร เนื่องจากเป็นกรณี ที่กฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าการประกอบธุรกิจ เงินทุนนั้นก็คือ การที่บริษัท เงินทุนจากประชาชน โดยวิธีการกู้ยืมเงินจากประชาชน หรือรับเงินจากประชาชน โดยการออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้แก่ประชาชน ดังนั้น เมื่อประชาชนนำเงินมาให้บริษัท เงินทุนกู้ยืมแล้ว จะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายแม่บทคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 อันเป็นบทบัญญัติการบังคับใช้ทั่วไป เนื่องจากไม่มีกฎหมายใดให้ข้อยกเว้นให้กรณีประชาชน เป็นผู้ให้กู้ยืม ซึ่งอาจารย์โสภณ วิจิตรกร เห็นว่า หากประชาชนไปฝากธนาคารพาณิชย์ ก็ถือว่าเป็นเรื่องฝากเงิน เพราะตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยในส่วนนี้ก็ได้เขียนไปในทำนองธนาคารต้องจ่ายดอกเบี้ยให้ผู้ฝากแต่ในส่วนที่เกี่ยวกับบริษัท เงินทุนมีความแตกต่างกันไป เพราะโดยพื้นฐานของบริษัท เงินทุนแล้วบริษัท เงินทุนจะประกอบ ธุรกิจการรับฝากเงิน เช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ไม่ได้ แม้ในพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจ เงินทุน พ.ศ. 2522 มาตรา 27 ก็ใช้คำว่า "การกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน" ซึ่งคำว่ารับเงินก็ค่อนข้างจะมีความหมายกว้างแต่ในทางปฏิบัติทุกคราวที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกล่าวถึงธุรกิจ เงินทุน จะใช้คำว่าเงินที่บริษัท เงินทุนกู้ยืม จากประชาชน คือถือว่าเป็นเรื่องของบริษัท เงินทุนกู้ยืมจากประชาชนไม่ว่าจะไปกู้เองหรือประชาชนนำมาให้กู้ และออกหลักฐาน เป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน¹ และศาสตราจารย์บัญญัติ สุธีระมีความเห็นทำนองเดียวกัน²

สำหรับในปัญหานี้ ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายที่ 2 ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1) บริษัท เงินทุนไม่สามารถจะรับฝากเงินจากประชาชนได้ เนื่องจาก มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ได้บัญญัติห้ามไว้ว่า "ห้ามมิให้บุคคลใดนอกจากธนาคารพาณิชย์ ประกอบการธนาคารพาณิชย์" ดังนั้น การที่ประชาชนนำเงินมาลงทุนกับบริษัท เงินทุน จึงไม่ใช่เรื่องฝากเงิน

¹ โสภณ วิจิตรกร . เรื่องเดียวกัน หน้า 3

² เรื่องเดียวกัน

2) มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนด พ.ศ. 2528 บัญญัติไว้ชัดเจนว่าการจัดทามาซึ่ง เป็นเงินทุนจากประชาชน โดยวิธียืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน ดังนั้นบริษัทจัดหาเงินได้ 2 ทาง คือ

(1) กู้ยืมเงินจากประชาชนตามหลักกฎหมาย เรื่องกู้ยืมเงินในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ

(2) รับเงินจากประชาชน เช่น รับเงินจากประชาชนโดยออกตัวสัญญาใช้เงินให้ประชาชนยืมถือไว้ ซึ่งเป็นนิติกรรมสัญญาอีกชนิดหนึ่ง ไม่ใช่การกู้ยืมและไม่ใช้รับฝากเงิน ดังเช่นนักนิติศาสตร์บางท่านได้แสดงความเห็นไว้เป็นการต้องห้ามมิให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ เว้นแต่ธนาคารพาณิชย์เท่านั้น

(3) จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบกิจการธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 ¹ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนด พ.ศ. 2518 บัญญัติไว้ชัดเจนว่าการประกอบธุรกิจของบริษัทเงินทุน คือ การกู้ยืมเงินซึ่งอาจจะ เป็นทั้งผู้กู้และผู้ให้กู้แล้วแต่กรณี และไม่มีเรื่องรับฝากเงินแต่ประการใด

(4) ด้วบทกฎหมายเรื่องอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของบริษัทเงินทุนนั้นสามารถเรียกได้สูงกว่าร้อยละ 15 ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเงินกู้ยืม

¹ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจเครดิตหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2528 มาตรา 30 บัญญัติว่า " ธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) ดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายได้ในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน
- (2) ดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุน เรียกได้
- (3) ... ฯลฯ ...

ของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้บริษัทเงินทุน ถือปฏิบัติ ตามอำนาจในมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน

ในปัจจุบันนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกประกาศเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินถือปฏิบัติ 2 ประการคือ

1) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมหรือรับจากประชาชนที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายได้ ซึ่งแยกออกเป็น 2 อัตรา¹

1.1 สูงสุดไม่เกินร้อยละ 15 สำหรับเงินกู้ยืมหรือรับจากประชาชนที่มีกำหนดเวลาใช้คืนตั้งแต่หนึ่งร้อยแปดสิบวันขึ้นไปที่มีกำหนดไม่ให้ไถ่ถอนก่อนกำหนดเวลาและที่มีจำนวนเงินตั้งแต่ห้าหมื่นบาทขึ้นไป สำหรับบริษัทเงินทุนและสาขาที่มีสำนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดนนทบุรี หรือตั้งแต่สองหมื่นห้าพันบาทขึ้นไป สำหรับบริษัทเงินทุน และสาขาที่มีสำนักงานในจังหวัดอื่น

1.2 อัตราสูงสุดไม่เกินร้อยละ 14 ต่อปี สำหรับเงินกู้ยืมหรือรับเงินจากประชาชนในลักษณะอื่น นอกจากที่ระบุไว้ใน (1.1)

2) อัตราสูงสุดไม่เกินร้อยละ 20 ต่อปี ที่บริษัทเงินทุนเรียกดอกเบี้ยหรือส่วนลดได้²

¹ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ข้อ 3 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 199 ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2528 นอกจากนั้นอัตราดอกเบี้ยตามข้อ 3 นี้ ไม่ใช่บังคับสำหรับการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยให้กู้ยืมของสถาบันการเงินและจากสถาบันการเงินต่างประเทศ

² ข้อ 4 ของประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย . เรื่องเดียวกัน .

จึงเห็นได้ว่าอัตราดอกเบี้ยของบริษัทเงินทุนจะต้องถือปฏิบัติอยู่ขณะนี้

2. ประเภท คือ

1. อัตราดอกเบี้ยที่บริษัทเงินทุนต้องจ่ายให้แก่การกู้ยืม หรือ รับเงิน
จากประชาชน ในฐานะที่บริษัทเงินทุน เป็นผู้กู้

2. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่บริษัทเงินทุน เรียกได้ ในฐานะที่บริษัท
เงินทุน เป็นผู้ให้กู้

นอกจากนั้น ยังมีประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้บริษัทเงิน
ทุนถือปฏิบัติในเรื่อง การกู้ยืมหรือรับเงินจากประชาชน ¹ ดังนี้

(1) วงเงินขั้นต่ำที่กู้ยืมแต่ละครั้งต้องไม่ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นบาทสำหรับ
บริษัทเงินทุน และสาขาที่มีสำนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการและจังหว
ัดนนทบุรี หรือไม่ต่ำกว่าห้าพันบาท สำหรับบริษัทเงินทุนและสาขาที่มีสำนักงานในเขต
จังหวัดอื่น

(2) ออก เอกสารการกู้ยืมเงิน หรือตัวสัญญาใช้เงินให้แก่ผู้ให้กู้โดย
ไม่จ่ายส่วนลด

จากบทบัญญัติกฎหมาย และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งออกโดย
อาศัยอำนาจตามมาตรา 30 ของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน แล้วจะ เห็นได้ว่า
การประกอบธุรกิจของบริษัทเงินทุน คือ การจัดหาเงินจากประชาชนโดยวิธีกู้ยืมเงินจาก
ประชาชน หรือรับเงินจากประชาชนนั่นเอง ฉะนั้นประชาชนคือผู้ให้กู้ นำเงินให้บริษัทเงิน
ทุนกู้ยืมโดยจ่ายดอกเบี้ยตามระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทยนั่นเอง จึงไม่อาจเข้าใจ
ได้ว่านิติสัมพันธ์ในการที่ประชาชนนำเงินไปลงทุนกับบริษัทเงินทุนนั้น เป็น เรื่องการฝากเงิน

กล่าวโดยสรุปแล้วในปัญหาเกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับบริษัท
เงินทุนนั้น มองในแง่ฝ่ายประชาชนนำเงินมาลงทุนแล้ว ประชาชนมีสถานภาพทางกฎหมาย คือ

¹ ข้อ 2 ของประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย , เรื่องเดียวกัน .

1. เป็นผู้ให้กู้ในกรณีนำเงินมาให้บริษัท เงินทุนกู้ยืม ซึ่งหมายถึงการ
กู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้นเอง ซึ่งบริษัท เงินทุนจะต้องออก เอกสารการ
กู้ยืม ได้ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าวนในข้อ 2 ของประกาศธนาคารแห่ง
ประเทศไทย ฉบับวันที่ 30 ธันวาคม 2528 ไม่ใช่ข้อออกตัวสัญญาใช้เงิน เพราะตัวสัญญาใช้เงิน
นั้นไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม

2. เป็นคู่สัญญาตาม เอกเทศสัญญาอย่างหนึ่งที่ไม่มีชื่อ คือกรณีบริษัท
เงินทุนรับ เงินแล้วออกตัวสัญญาใช้เงินให้ยึดถือไว้

สำหรับอัตราดอกเบี้ยที่ประชาชนในฐานะผู้ให้กู้ อาจ เรียกได้อัตราใดนั้น
มีปัญหาว่า จะตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
หรือไม่ อันเป็นบทกฎหมายทั่วไปและโดยเฉพาะกรณีประชาชน เป็นผู้ให้กู้ยืมที่ไม่ใช่สถาบัน
การเงินฝ่ายบริษัท เงินทุนนั้นสามารถ เรียกได้เกินอัตราในมาตรา 654 อยู่แล้ว ตามพระราช
บัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523

ในปัญหานี้มีข้อสังเกตว่าบางครั้ง บริษัท เงินทุนจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ยืม
 ให้ประชาชนไปเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ฉะนั้นจะถือประชาชนนั้นทำความผิดตามพระราช
 บัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 หรือไม่ เพราะประชาชนผู้ให้กู้ เรียกดอกเบี้ย
 ในการให้กู้ยืมเงิน เกินกว่าอัตราที่กำหนดไว้ในมาตรา 654

มองตามหลักทั่วไป เมื่อประชาชน เป็นผู้ให้กู้แล้วก็ตกอยู่ภายใต้บังคับของ
 มาตรา 654 จึงตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 นี้ใน
 กรณีที่ประชาชนผู้ให้กู้ได้ เรียกดอกเบี้ย เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด

เมื่อพิจารณาอำนาจของประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดอัตรา
 ดอกเบี้ยสูงสุดให้บริษัท เงินทุนจ่ายให้แก่ประชาชนได้แล้วนั้น ซึ่งประกาศธนาคารแห่งประ
 โยไทยได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 30 ของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจ เงินทุน
 ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 แล้วนั้นแสดงว่าบริษัท เงินทุนอาจ
 จ่ายดอกเบี้ยให้ประชาชนได้ไม่ เกินอัตราสูงสุด เช่น อัตราสูงสุดร้อยละ 16 ต่อปี จึงมีปัญห

ว่าประชาชนอาจรับอัตราดอกเบี้ยได้หรือไม่

จะเห็นได้ว่าประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง กำหนดอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยให้บริษัทเงินทุนหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ถือปฏิบัตินั้น เป็นกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยฉบับหนึ่งเช่นกัน เพราะได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 30 แห่ง พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 2 และในกรณีที่ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่บริษัทเงินทุนสามารถจ่ายให้แก่ประชาชนผู้ให้กู้ได้จะถือได้หรือไม่ว่าประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับนี้เป็นกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของประชาชนในกรณีที่คู่สัญญากู้ยืมเงิน เป็นบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์โดยไม่นำอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ตามมาตรา 654 มาบังคับใช้อีกต่อไป

ตัวอย่างเช่น ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายให้แก่ประชาชนผู้ให้กู้ได้ไม่เกินร้อยละ 16 ต่อปี เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมตามมาตรา 654 แห่ง พ.พ.พ. เช่นนี้ โดยนับกลับกันก็ตีความได้ว่า ประชาชนผู้ให้กู้ไม่สามารถเรียกดอกเบี้ยจากบริษัทเงินทุนไม่เกินอัตราร้อยละ 16 ต่อปีเช่นกัน ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยจึง เป็นกฎหมายที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับกรณีประชาชนเป็นผู้ให้กู้ยืมเงินแก่บริษัทเงินทุนอื่น เท่ากับ เป็นการยกเว้น มาตรา 654 แห่ง พ.พ.พ. ที่จะไม่นำมาบังคับใช้ต่อไป

กล่าวโดยสรุปแล้วในปัญหาข้อโต้เถียงเกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับบริษัทเงินทุน ผู้เขียนในด้านคู่สัญญาที่เป็นฝ่ายประชาชนนั้น เป็นคู่สัญญากู้ยืมเงิน ในกรณีที่ประชาชนนำเงินให้บริษัทเงินทุน ตามเหตุผลข้างต้น ซึ่งการวิเคราะห์ปัญหานี้ก็เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัย เรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ประชาชนผู้ให้กู้สามารถเรียกได้ว่าจะตกอยู่ในบังคับของมาตรา 654 หรือไม่ และในบางคราวที่บริษัทเงินทุนจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ประชาชนผู้ให้กู้โดยอาศัยประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี เช่นนี้จะถือว่าประชาชนเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา อันเป็นความผิดตามมาตรา 3 แห่ง พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 หรือไม่ ผู้เขียนได้อธิบายแล้วว่า เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายให้แก่ประชาชนได้แล้วทางตรงกันข้ามก็ถือว่าประชาชนไม่



อาจจะ เรียก เกินกว่าอัตราดังกล่าวได้ จึงถือว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ประชาชนผู้ให้กู้ อาจ เรียกได้นั้น เป็นข้อยกเว้นของกฎหมายทั่วไป 654 แล้ว

แม้ว่าผู้เขียนจะตีความ เช่นนี้อาจจะต้องโต้เถียงได้และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยอาจจะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนผู้ให้กู้เงินแก่บริษัทเงินทุนได้ เพื่อแก้ปัญหาที่ผู้เขียน เห็นควร เพิ่ม เดิมพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ในกรณีที่ประชาชนเป็นผู้ให้กู้ยืมเงินแก่สถาบันการเงินแล้ว อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่จะเรียกได้ ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้อำนาจกระทรวงการคลังเป็นผู้กำหนด อัตราดอกเบี้ยที่ประชาชนผู้ให้กู้จะเรียกหรือรับได้ เพราะปัจจุบันนี้ กระทรวงการคลังก็ได้ทำหน้าที่ประกาศอัตราดอกเบี้ยที่บริษัทเงินทุน อาจจ่ายให้ประชาชนได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มียกเว้นของกฎหมายบัญญัติรับรองอำนาจของประชาชนไว้อย่างชัดเจนอันทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการใช้กฎหมาย

ในทางปฏิบัติปัจจุบันนี้ บริษัทเงินทุนจะออกตัวสัญญาใช้เงินไว้แก่ประชาชน เพื่อบริษัทเงินทุนได้รับจากประชาชน ดังนั้นอัตราดอกเบี้ยในตัวสัญญาใช้เงินก็ต้องบังคับกันตามดอกเบี้ยในตัวเงินทั่วไปนั่นเอง ไม่ใช่อัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินตามมาตรา 654

ตามกฎหมายลักษณะตัวเงินนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 911 บัญญัติว่า " ผู้สั่งจ่ายจะเขียนข้อความกำหนดไว้ว่า จำนวนเงินอันจะพึงใช้หนี้ ให้คิดดอกเบี้ยด้วยก็ได้และในกรณีเช่นนี้ ถ้ามิได้กล่าวลงไว้เป็นอย่างอื่น ท่านว่าดอกเบี้ยย่อมคิดแต่วันที่ลงในตัวเงิน " ซึ่งกฎหมายหมวดตัวสัญญาใช้เงินมาตรา 985 ให้นำมาตรา 911 อัน เป็นบทบัญญัติในตัวแลกเงินนำมาใช้ในสัญญาใช้เงินด้วย

ซึ่งดอกเบี้ยในตัวสัญญาใช้เงินนั้นจะกำหนดกันเท่าใดก็ได้ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ดังนั้นในทางปฏิบัตินั้น เมื่อธนาคารออกตัวสัญญาใช้เงิน ให้ดอกเบี้ยแก่ประชาชนเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี นั้นผู้เขียนเห็นว่า ประชาชนสามารถรับได้ไม่เป็นการ

ฝ่าฝืนต่อบทกฎหมายเรื่องการกู้ยืมเงิน และอัตราดอกเบี้ยไม่เป็นโมฆะ

3.3.3 การควบคุมสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

ดังได้กล่าวแล้วว่า สถาบันการเงินซึ่งประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินนั้นในกรณีที่สถาบันการเงินผู้ให้กู้ได้กระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้น ตกอยู่ภายใต้บังคับของ พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ในบทที่ 2 เกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวว่าบังคับถึงสถาบันการเงินด้วย เพราะแม้ว่าสถาบันการเงิน¹ เหล่านั้นจะได้มีกฎหมายเฉพาะควบคุมกิจการของสถาบันการเงินแล้วก็ตาม เพราะกฎหมายควบคุมสถาบันการเงินไม่ได้มีข้อความบัญญัติว่าไม่นำ พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาใช้บังคับกับสถาบันการเงินแต่ประการใด และในความผิดเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นมีบัญญัติและกำหนดโทษไว้แล้วในกฎหมายควบคุมสถาบันการเงิน เหล่านี้ก็ตาม ดังนั้นการกระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของสถาบันการเงินจึงต้องด้วยกฎหมาย 2 บท อันจะต้องลงโทษบทหนักดังได้อธิบายมาแล้ว ในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงกรณีการควบคุมสถาบันการเงินเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายควบคุมสถาบันการเงิน เพื่อให้มีอำนาจปฏิบัติการตามที่กฎหมายควบคุมสถาบันการเงินได้บัญญัติไว้

การที่จะต้องมียกกฎหมายควบคุมสถาบันการเงินโดยเฉพาะ เพราะว่าสถาบันการเงิน เป็นแหล่งเงินกู้ขนาดใหญ่มีผู้กู้ อาจจะเป็นองค์กรของรัฐหรือผู้ที่มีการค้าเนินธุรกิจขนาดใหญ่ ทำการติดต่อกัน ทำการกู้เงินคราวละมาก ๆ เพื่อลงทุนภายในประเทศ และต่างประเทศดังนั้น เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสถาบันการเงิน เหล่านี้ จึงได้มีกฎหมายพิเศษขึ้นควบคุม เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งซึ่งจะต้องมีการขออนุญาตต่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายเฉพาะนั้น ๆ และมีหน่วยงานเข้าควบคุมดูแลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด

¹ ผู้เขียนหมายถึง สถาบันการเงินตามความหมายในมาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ. ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ดังได้อธิบายมาแล้วข้างต้น.

ในส่วนที่เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ก็ทำนองเดียวกัน ก็มีพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ออกบังคับใช้ เฉพาะการกู้ยืมเงินของสถาบันการเงินดังกล่าว

และผู้เขียนได้วิเคราะห์มาแล้วว่า เกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของสถาบันการเงินนั้นตกอยู่ในบังคับของกฎหมาย 2 บท คือ พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 และตามบทบัญญัติในกฎหมายควบคุมสถาบันการเงินนั้นซึ่งต้องลงโทษบทหนัก และในกรณีนี้ปรากฏว่ากฎหมายที่มีโทษหนักกว่าก็คือ กฎหมายควบคุมสถาบันการเงินซึ่งเป็นกฎหมายสถาบันการเงินซึ่งมีทั้งโทษจำคุกหรือปรับกรรมการสถาบันการเงิน และโทษปรับสถาบันการเงิน ซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่าอัตราโทษตาม พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายมาโดยละเอียดในบทที่ 2 แล้วนั้น ส่วนในบทนี้ผู้เขียนจะกล่าว เฉพาะการลงโทษต่อสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์การบริหารงานกฎหมายควบคุมสถาบันการเงินนั้น ๆ

การควบคุมสถาบันการเงินเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 ประการ คือ

1) การควบคุมธนาคารพาณิชย์ในการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของธนาคารแห่งประเทศไทย

2) การควบคุมบริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทเครดิต ฟองซิเอร์ของธนาคารแห่งประเทศไทย

1) การควบคุมธนาคารพาณิชย์ในการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของธนาคารแห่งประเทศไทย

"ธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 มาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า

"ให้จัดตั้งธนาคารกลางขึ้นเรียกว่า "ธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อรับมอบการออกธนบัตร จากกระทรวงการคลังและประกอบธุรกิจอันพึงเป็นงานธนาคารกลาง ตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ และพระราชกฤษฎีกาออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ "

2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 แห่ง พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ประกาศทั้งสองฉบับนี้ถือว่าเป็นกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันกล่าวคือ พ.ร.บ. ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 นั้น เป็นกฎหมายที่ขยายเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงินเท่านั้นโดยไม่นำอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยตามมาตรา 654 แห่ง ป.พ.พ. มาใช้กับสถาบันการเงินต่อไป ตามมาตรา 4 และมาตรา 6 แห่ง พ.ร.บ. ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ดังกล่าวมาแล้ว ส่วน พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505¹ นั้นได้บัญญัติให้อำนาจแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติได้ (มาตรา 14 แห่ง พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์)

ความเกี่ยวข้องของกฎหมายเกี่ยวกับดอกเบี้ย 2 ฉบับนี้ คือ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์นั้นจะเกินกว่าอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่ประกาศกระทรวงการคลังกำหนดไม่ได้

ดังนั้น การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายทั้งสองฉบับนี้กำหนดแล้ว ถือว่ากระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราทั้ง 2 กรณี (ซึ่งอัตราดอกเบี้ยทั้งสองอัตรานี้ไม่เท่ากัน)¹ เพราะประกาศกระทรวงการคลังที่กำหนดอัตราสูงสุดของสถาบันการเงิน และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติ ถือเป็นกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ย ดังนั้นถ้าธนาคารพาณิชย์ฝ่าฝืนประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในเรื่องอัตราดอกเบี้ย โดยทำการเรียกดอกเบี้ยสูงกว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแล้ว ธนาคารพาณิชย์นั้นได้กระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา และถ้าเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าที่ประกาศกระทรวงการคลังกำหนดก็เท่ากับ เกินกว่า

¹ ปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์จะเรียกจากผู้กู้ได้ตามประกาศกระทรวงการคลัง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2524 ข้อ 3 คืออัตราร้อยละ 19 ต่อปีส่วนอัตราดอกเบี้ยที่ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติในปัจจุบันคือ อัตราร้อยละ 15 ต่อปี ประกาศเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2529.

นอกจากธนาคารแห่งประเทศไทยจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 ที่ได้กำหนดไว้แล้ว ยังปรากฏว่ามีกฎหมายอื่นได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทยอีกด้วย คือ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 2) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม 2528

1.1 การควบคุมเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์

สำหรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ที่จะเรียกได้นั้น พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2528 มาตรา 14 ได้บัญญัติว่า " ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ ในการปฏิบัติในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ... ฯลฯ...

(2) ดอก เบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจ เรียกได้

(3) ... ฯลฯ...

การกำหนดตามมาตรานี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

สำหรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์นี้มีกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เกี่ยวข้อง 2 ฉบับ คือ

1) ประกาศกระทรวงการคลังออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 แห่ง พ.ร.บ. ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523

อัตราดอกเบี้ยตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยด้วย

ในการกระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา
ของธนาคารพาณิชย์ต้องด้วยกฎหมาย 2 บทดังกล่าวข้างต้น ลงโทษตาม พ.ร.บ. การธนาคาร
พาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นบทหนัก (อธิบายไว้อย่างละเอียดในบทที่ 2 แล้ว)

การควบคุมธนาคารพาณิชย์เกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ย
เกินอัตราของธนาคารแห่งประเทศไทยนั้น อำนาจการควบคุมธนาคารพาณิชย์เกี่ยวกับการเรียก
ดอกเบี้ยนั้น มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม
โดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2528 บัญญัติว่า "รัฐมนตรีมีอำนาจตั้งผู้ตรวจการ
ธนาคารพาณิชย์ เพื่อตรวจสอบและรายงานสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ หรือมอบอำนาจให้
ธนาคารแห่งประเทศไทย ตั้งพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์
ก็ได้

ในทางปฏิบัตินั้น ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ เป็น
พนักงานของธนาคารแห่งประเทศไทยโดยมีฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ ซึ่งผู้ตรวจ
การธนาคารพาณิชย์ก็จะไปตรวจสอบธนาคารพาณิชย์โดยจะกำหนดแผนงานขึ้นมาแต่ละปี
และถ้าธนาคารพาณิชย์ใดมีปัญหาาก็จะถูกตรวจสอบบ่อยขึ้น แต่โดยปกติจะมีการตรวจสอบ
กันปีละครั้ง ซึ่งแล้วแต่ดุลยพินิจของฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ ซึ่งการไปตรวจ
สอบนั้น อาจจะมาจากรายงานที่ธนาคารพาณิชย์ เสนอให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ตาม
มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ก็ได้ ซึ่งการไปตรวจสอบนั้นผู้ตรวจการ
ธนาคารพาณิชย์จะไปตรวจสอบได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ธนาคารพาณิชย์ทราบ แต่อย่างไร

หากธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่าธนาคารพาณิชย์
ใดกระทำฝ่าฝืนกฎหมายคือพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์แล้ว จะมีคณะกรรมการเปรียบ
เทียบปรับ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นผู้แต่งตั้ง ตามมาตรา 46 อัญญัติ แห่งพระ
ราชบัญญัตินี้ทำการลงโทษปรับธนาคารนั้น

คณะกรรมการ เปรียบเทียบปรับนั้น มีจำนวน 3 คน คือ พนักงานกระทรวงการคลัง 1 คน (จากกองนโยบายการเงิน) พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1 คน และเจ้าหน้าที่จากธนาคารแห่งประเทศไทย 1 คน

1.2 พฤติกรรมที่ธนาคารพาณิชย์หลีกเลี่ยงกฎหมายห้ามเรียก

ดอกเบียเกินอัตรา

จากการที่ผู้เขียนได้สัมภาษณ์ นายคำรณ คำแก้ว ตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย นั้น ปรากฏว่าผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ได้ตรวจพบนั้น พอสรุปวิธีการหลีกเลี่ยงเพื่อเรียกดอกเบียเกินอัตราของธนาคารพาณิชย์ การเรียกดอกเบียเกินอัตรา ซึ่งจะสรุปวิธีการหลีกเลี่ยงของธนาคารพาณิชย์ได้ดังต่อไปนี้

1. พบการเรียกดอกเบียเกินอัตราในบัญชีของธนาคารพาณิชย์นั่นเอง ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีเรียกดอกเบียเกินอัตราของธนาคารพาณิชย์ในสมัยก่อน เนื่องจากเมื่อธนาคารพาณิชย์ได้รับดอกเบียเกินอัตรามาจากลูกค้าแล้วนั้น ก็จะหาวิธีนำมาลงในบัญชี ซึ่งผู้ตรวจการจะตรวจพบในบัญชีของธนาคารนั่นเอง ซึ่งผู้ตรวจการจะทำการตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ หากพบความไม่สมเหตุสมผลในบัญชีนั้น คณะผู้ตรวจการก็จะทำการตรวจค้นหารายละเอียดเจาะลึกลงไปในบัญชีนั้น จะทำการตรวจรายการนั้น ๆ ไปจนครบกระบวนการ ก็จะพบว่าธนาคารนั้น ๆ ทำการเรียกดอกเบียเกินอัตราจะเห็นได้ว่า การเรียกดอกเบียเกินอัตราในสมัยนั้นได้ทำกันอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีเทคนิคมากมาย แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีปรากฏให้เห็น เช่นนั้น

2. โดยวิธีเปิดบัญชีของผู้จัดการสาขาต่างจังหวัด เป็นบัญชีส่วนตัว มีเงินเข้า - ออกจากสำนักงานใหญ่ ซึ่งอาจจะทำการจ่ายดอกเบียให้แก่ลูกค้าที่เอาเงินฝากเกินอัตราเป็นต้น

3. วิธีการสร้างรายการทางบัญชี ตัวอย่างเช่น ลูกค้าไปขอเงินจากธนาคารพาณิชย์ โดยวิธี O.D. ซึ่งธนาคารพาณิชย์ให้ O.D. ในวงเงิน 1 ล้านบาท แล้วให้ลูกค้านำเงิน 1 ล้านบาทนี้ไปฝากประจำ แล้วใช้ O.D. อีก 1 ล้านบาทใหม่ โดยเอาเงินฝากประจำ 1 ล้านบาทนั้นมาค้ำประกันวงเงิน O.D. 1 ล้านบาทนี้ ในการ O.D.

ครั้งแรกธนาคารคิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 17 ต่อปี และให้ดอกเบี้ยเงินฝากประจำร้อยละ 13 ต่อปี ส่วน O.D. ครั้งที่ 2 นั้น คิดดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 15 ต่อปี จะเห็นได้ว่าลูกค้าคน นี้กู้ O.D. จากธนาคารไป 2 ล้านบาท แต่จะใช้เงินจริง ๆ เพียง 1 ล้านบาท เพราะอีก 1 ล้านบาทนั้นได้ฝากประจำค่าประกันวงเงินกู้ 1 ล้านบาทที่ O.D. ในครั้งที่ 2

โดยวิธีนี้ผู้ตรวจการถือว่าเป็นวิธีหลีกเลี่ยงกฎหมาย

ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราคือ

| | |
|--------------------------------------|----------|
| กู้ครั้งแรก 1 ล้านบาท ดอกเบี้ยร้อยละ | 17 ต่อปี |
| กู้ O.D. ครั้งที่ 2 ดอกเบี้ยร้อยละ | 15 ต่อปี |
| รวมเป็น | 32 ต่อปี |
| ให้ดอกเบี้ยเงินฝาก 1 ล้านบาทแรก | 13 ต่อปี |
| ฉะนั้นดอกเบี้ยร้อยละ | 19 ต่อปี |

จะเห็นได้ว่าในการกู้ O.D. 1 ล้านบาทหลังนี้ ลูกค้าจะต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 19 ต่อปี อันเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

จะเห็นได้ว่าวิธีการของธนาคารพาณิชย์ในการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นมีเทคนิคมากขึ้น และซับซ้อนขึ้น ในกรณีเช่นนี้ธนาคารแห่งประเทศไทย ถือว่าเป็นการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

นอกจากนั้น ถ้าเป็นกรณีเรียกดอกเบี้ยได้โต๊ะ คือ เป็นกรณีที่จ่ายดอกเบี้ยอีกส่วนหนึ่งให้แก่คณะกรรมการ ธนาคารพาณิชย์ ไม่สามารถจะพบเห็นได้ เนื่องจากไม่มีหลักฐาน

สถิติของธนาคารพาณิชย์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

ปรับ เนื่องจากมีการฝ่าฝืนเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา มาตรา 14 (2) แห่งพระราชบัญญัติ การธนาคารพาณิชย์

| | | | | |
|----------|-----------|---------------|-----------|------------|
| มิถุนายน | พ.ศ. 2523 | ปรับ 1 ธนาคาร | จำนวนเงิน | 80,500 บาท |
| ธันวาคม | พ.ศ. 2523 | ปรับ 1 ธนาคาร | จำนวนเงิน | 66,500 บาท |

| | | | | | |
|-----------|-----------|--------|--------|-----------|-------------------------|
| พฤศจิกายน | พ.ศ. 2523 | ปรับ 1 | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 230,000 บาท |
| พฤษภาคม | พ.ศ. 2524 | ปรับ 1 | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 195,000 บาท |
| มิถุนายน | พ.ศ. 2524 | ปรับ 1 | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 375,250 บาท |
| ธันวาคม | พ.ศ. 2524 | ปรับ 1 | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 95,000 บาท |
| กรกฎาคม | พ.ศ. 2525 | ปรับ 1 | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 92,000 บาท |
| ธันวาคม | พ.ศ. 2525 | ปรับ 1 | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 102,000 บาท |
| ตุลาคม | พ.ศ. 2526 | ปรับ 1 | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 354,000 บาท |
| มกราคม | พ.ศ. 2527 | ปรับ 1 | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 710,000 บาท |
| มีนาคม | พ.ศ. 2527 | ปรับ 1 | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 63,600 บาท |
| พฤษภาคม | พ.ศ. 2527 | ปรับ | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 111,000 บาท |
| กรกฎาคม | พ.ศ. 2527 | ปรับ | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 366,000 บาท |
| ตุลาคม | พ.ศ. 2527 | ปรับ | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 474,000 บาท |
| ธันวาคม | พ.ศ. 2527 | ปรับ 1 | ธนาคาร | จำนวนเงิน | 234,00 บาท ¹ |

จากสถิติของฝ่ายกฎหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย

ไทยนี้เป็นสถิติที่ธนาคารพาณิชย์กระทำผิดโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ผ่าฝืนมาตรา 14 (2) ของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2522 ส่วนจำนวนค่าปรับมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การกระทำผิดหลายครั้ง คือ หลายกรรมต่างวาระนั่นเอง

จึงเห็นได้ว่าธนาคารพาณิชย์นั้นไม่เคยเด็ดขาด แม้จะถูกธนาคารแห่งประเทศไทยปรับเป็นจำนวนมากก็ตาม ยังคงปรากฏมีการกระทำผิดกันอยู่ตลอดมา

มีข้อสังเกตว่าการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราโดยวิธีหลัก เลี่ยงดังกล่าวข้างต้นนั้น แม้ว่าบางครั้งอาจจะไม่ได้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราในการกู้ยืมเงิน

¹ ผู้เขียนได้คัดลอกสถิตินี้จากสมุดสถิติการปรับธนาคารพาณิชย์ของฝ่ายกฎหมาย ธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2528

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม ซึ่งอาจจะไม่มีพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย
เกินอัตรา พ.ศ. 2475 เช่นตัวอย่างที่ยกมาในข้อ 3 คือการกู้ O.D. 2 ครั้ง ซึ่งไม่ใช่เป็น
การกู้ยืมเงินตามพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ยเกินอัตรา ธนาคารแห่งประเทศไทยก็ถือว่าผิด
เป็นวิธีหลัก เลี่ยงการ เรียกดอก เบี้ยเกินอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่าง พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย

เกินอัตรา พ.ศ. 2475 และพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม
พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2528

โดยที่พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.
2475 นั้น กำหนดความผิดฐาน เรียกดอก เบี้ยเกินอัตรา ส่วนพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์
พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม 2522 นี้ กำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดอัตราดอก
เบี้ยให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติถ้าฝ่าฝืนโดย เรียกดอก เบี้ยเกินอัตรา ก็จะมีคณะผู้ตรวจการ
ธนาคารพาณิชย์ไปทำการตรวจสอบ หากพบใครทำความผิดก็จะแต่งตั้งคณะกรรมการ เปรียบ
เทียบปรับขึ้นทำการปรับซึ่งโทษตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ นั้น มีทั้งโทษจำคุกหรือ
ปรับ หรือทั้งปรับทั้งจำ คือ จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
จะเห็นได้ว่าโทษตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์นั้น โดยเฉพาะโทษปรับนั้นสูงกว่าโทษปรับ
ตามพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ดังนั้น เมื่อธนาคารกระทำความ
ผิดฐาน เรียกดอก เบี้ยเกินอัตรา นั้นจึงผิดต่อกฎหมาย 2 บท คือทั้งพระราชบัญญัติการธนาคาร
พาณิชย์และพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ซึ่งต้องลงโทษตามบท
ที่หนักคือลงโทษตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์

ในกรณีที่คณะกรรมการ เปรียบ เทียบปรับได้ทำการปรับธนาคาร
พาณิชย์แล้ว เห็นว่าจะถือว่าอยู่ในอำนาจของกฎหมาย เฉพาะถึงความผิดนั้นถึงที่สุด ไม่สา
มารณนำมาฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ยเกินอัตราได้อีก ตามหลักที่ว่า " ผู้
กระทำความผิดครั้ง เดียวควรจะได้รับโทษครั้ง เดียว " ไม่ใช่เป็นการรับโทษซ้ำซ้อน

กรณีอื่นนอก เหนือไปจากพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์
แล้ว ต้องบังคับความตามพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 เพราะ

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไม่ได้ ยกเว้นไม่ใช้บังคับกับสถาบันการเงินแต่อย่างใด ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนโทษกึ่งโทษได้ ตามสภาพที่จะเปิดช่องให้ลงโทษได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากมีการฟ้องร้องธนาคารพาณิชย์ฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นก็จะต้องบรรยายฟ้องว่าเป็นความผิดทั้ง พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 และพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก่ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2522 และขอให้ลงโทษบทหนักแก่ความผิดฐานนี้

2. การควบคุมบริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัท

เครดิตฟองซิเอร์เกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของธนาคารแห่งประเทศไทย

2.1 อำนาจในการประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ย

ให้บริษัทเงินทุน าลาถือปฏิบัติ

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะบริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ซึ่งทำกิจการให้กู้ยืมเงินแก่ประชาชนเท่านั้น อำนาจในการประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารแห่งประเทศไทย ให้บริษัทเงินทุน หรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ถือปฏิบัติ นั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และ ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2528 มาตรา 30 บัญญัติว่า " ธนาคารแห่งประเทศไทยด้านความเห็นชอบของรัฐมนตรี ¹ มีอำนาจกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ... ฯลฯ...

(2) ดอก เบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัท เงินทุนอาจเรียกได้

(3) ... ฯลฯ... "

¹ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2528 มาตรา 7 บัญญัติว่า " ให้รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการคลังรักษาตามพระราชบัญญัตินี้... "

ซึ่งอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

ประกาศกำหนดที่จะเกินกว่าอัตราที่ประกาศกระทรวงการคลังกำหนดไม่ได้ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ดังกล่าวข้างต้น

ปัจจุบันได้มีประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย

กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของบริษัทเงินทุน บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ สามารถเรียกจาก ผู้กู้ได้ไม่เกินร้อยละ 18.5 ต่อปี และสามารถจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ประชาชนผู้กู้ได้ไม่เกิน ร้อยละ 13.5 ต่อปี สำหรับเงินกู้ยืมหรือรับจากประชาชนที่มีกำหนดเวลาใช้คือ ตั้งแต่หนึ่ง ร้อยแปดสิบวันขึ้นไป ที่มีกำหนดไม่ให้ไถ่ถอนก่อนกำหนดเวลา และที่มีจำนวนเงิน ตั้งแต่ห้า หมื่นบาทขึ้นไป สำหรับบริษัทเงินทุน และสาขาที่มีสำนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัด สมุทรปราการ และจังหวัดนนทบุรี หรือตั้งแต่สองหมื่นห้าพันบาทขึ้นไป สำหรับบริษัทเงินทุน และสาขาในเขตจังหวัดอื่น ส่วนเงินกู้ยืมหรือรับจากประชาชนในลักษณะอื่น นอกจากกรณีดังกล่าว เรียกได้ไม่เกินร้อยละ 12.5 ต่อปี ¹

2.2 อำนาจในการควบคุมดูแลบริษัทเงินทุน บริษัท

หลักทรัพย์และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ในการปฏิบัติกิจการของสถาบันการเงินนี้

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจ

การเงิน พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า " รัฐมนตรีจะมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทย แต่งตั้งพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้

ซึ่งปัจจุบันก็คือ ฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นหน่วยงานของธนาคารแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุมดูแล

¹ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุน อาจจ่ายหรือเรียกได้ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 103 ตอนที่ 35 ลงวันที่ 3 มีนาคม 2529 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2529

การปฏิบัติงานของ บริษัท เงินทุน บริษัท เครดิตฟองซิเอร์ ให้ปฏิบัติให้ถูกต้อง เช่นเดียวกับการควบคุมธนาคารพาณิชย์นั่นเอง

เกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้น ก็จะมีเจ้าพนักงานเปรียบเทียบปรับ เช่นเดียวกับการปรับธนาคารพาณิชย์ที่กล่าวมาแล้ว

ก. พฤติกรรมที่บริษัท เงินทุน บริษัท เครดิตฟอง

ซิเอร์หลัก เลียงกฎหมายห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

บริษัท เงินทุน บริษัท เครดิตฟองซิเอร์ มีลักษณะการทำงานแบบระบบครอบครัวคือผู้บริหารบริษัท เป็น เจ้าของบริษัท เสียเอง ดังนั้นการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราจึงไม่มีหลักฐานปรากฏให้เห็นชัด เหมือนเช่นธนาคารพาณิชย์ กล่าวคือไม่มีการลงบัญชี หรือสร้างหลักฐานทางบัญชี ดังเช่น ธนาคารพาณิชย์ หากจะมีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ก็จะเป็นการให้กรรมการบริษัทส่วนตัว

แต่อย่างไรก็ตาม ก็ได้มีบริษัท เงินทุนถูก

ปรับดังนี้

| | | | | | | | |
|---------|------|------|---|--------|-----------|--------|------------------|
| กรกฎาคม | 2524 | ปรับ | 1 | บริษัท | จำนวนเงิน | 32,000 | บาท |
| กรกฎาคม | 2525 | ปรับ | 1 | บริษัท | จำนวนเงิน | 68,000 | บาท |
| มกราคม | 2527 | ปรับ | 1 | บริษัท | จำนวนเงิน | 10,000 | บาท ¹ |

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างพระราชบัญญัติห้าม

เรียกดอกเบี้ยพ.ศ. 2475 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน พ.ศ. 2525

ผู้เขียน เห็นว่ามีลักษณะท่านองเดียวกันพระ

ราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ดังได้วิเคราะห์มาแล้ว

¹ สถิตินี้ผู้เขียนได้คัดลอกมาจาก สมุดสถิติการปรับบริษัท เงินทุนของฝ่ายกฎหมายธนาคารแห่งประเทศไทย

ส่วนที่ 2

ข้อพิจารณาจากสภาพปัญหาการบังคับใช้ พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ย เกินอัตรา

3.4 ข้อพิจารณาการบังคับใช้ มาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติ เรียกดอกเบี้ย เกินอัตรา พ.ศ. 2475 จะเห็นได้ว่าอัตราดอกเบี้ย เงินกู้ที่ใช้บังคับในการกู้ยืมเงินของบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่สถาบันการเงินนั้นคือ มาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยได้กำหนดไว้ร้อยละ 15 ต่อปี มาตรา 654 นี้เป็นกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของการกู้ยืมเงินทั่วไป ซึ่งเรียกว่า "เพดานอัตราดอกเบี้ย"

จากสภาพปัญหาการบังคับใช้กฎหมายห้าม เรียกดอกเบี้ย เกินอัตราตามที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์มาตอนต้นนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้ให้กู้เรียกดอกเบี้ย เกินกว่าอัตรา (คือร้อยละ 15 ต่อปี) ซึ่งให้เห็นได้ว่า ปัญหาประการหนึ่งเกิดขึ้นมาจากความไม่เหมาะสมของอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งได้บังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2472 ในการพิจารณาหัวข้อนี้ ผู้เขียนใคร่ขอแยกพิจารณา 2 ประการคือ

1) เพดานอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ตามในมาตรา 654 นั้น เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบันหรือไม่

2) ลักษณะของบทบัญญัติ มาตรา 654 ซึ่งกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยแบบคงที่ที่เรียกว่า fixed rate นั้น เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจหรือไม่

1) เพดานอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ตามมาตรา 654 นั้น เหมาะสมกับสภาพสังคม และเศรษฐกิจปัจจุบันหรือไม่

เพดานอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น บัญญัติอยู่ในบรรพ 3 เอกเทศสัญญา ซึ่งตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ให้มีผลบังคับใช้ วันที่ 1 เมษายน 2472

ดังนั้น มาตรา 654 ซึ่งกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยไว้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ได้บังคับใช้มาเป็นเวลา 67 ปี จึงมีปัญหว่าอัตราที่กำหนดไว้เหมาะสมกับภาวะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังเช่นในปัจจุบันหรือไม่ในประเด็นนี้ ผู้เขียนเห็นว่า โดยทั่วไปแล้วอัตราดอกเบี้ยจะถูกกำหนดขึ้นโดยกระบวนการทางเศรษฐกิจ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยกับสภาพเศรษฐกิจนั้น จะต้องสอดคล้องกันตามหลักวิชา เศรษฐศาสตร์ที่ว่าอัตราดอกเบี้ยเป็นราคาของเงินทุนที่ผู้ให้กู้กับผู้ตกลงกันในการกู้ยืมเงินในระยะเวลาหนึ่ง ดังที่ได้อธิบายในบทที่ 1 แล้วนั้น และอัตราดอกเบี้ยนี้ถูกกำหนดโดยปริมาณเงินที่จะให้กู้ และความต้องการกู้ และเมื่อสภาพทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป อัตราดอกเบี้ยจึงควรเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า เพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืม อัตราร้อยละ 15 ที่กำหนดขึ้นเมื่อ 67 ปีที่แล้ว ก็ควรเป็นอัตราที่เหมาะสมสำหรับสภาพเศรษฐกิจเมื่อ 67 ปีที่แล้ว

อย่างไรก็ตาม เมื่อสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจปัจจุบันที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากเมื่อ 67 ปีที่แล้ว เพดานอัตราดอกเบี้ยจึงควรแตกต่างไปจากที่กำหนดไว้เมื่อขณะยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย

นอกจากนั้น การที่รัฐได้ตราพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ก็เป็น เหตุผลที่สนับสนุนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางสภาวะทางเศรษฐกิจได้ดีประการหนึ่ง ซึ่งแสดงไว้ชัดเจนดังที่ระบุไว้ในเหตุผลแห่งการตราพระราชบัญญัติว่า โดยที่ มาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับมานานแล้ว บัดนี้ภาวะการเงินของตลาดโลกและตลาดภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก หากยังคงจำกัดดอกเบี้ยไว้ในอัตราเดิมจะเป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ...สมควรมีกฎหมายให้อำนาจแก่ทางราชการกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สูงกว่าอัตราดังกล่าว.....

จึงเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่า อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้

และ เมื่อตราพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ออกมาใช้บังคับแล้ว อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ตามมาตรา 654 จึงบังคับใช้กับการกู้ยืมเงินระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่ายที่เป็นบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่สถาบันการเงินต่อไป

ดังนั้น เมื่ออัตราดอกเบี้ยนี้ไม่สอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจจึงเกิด เหตุผลที่กล่าวข้างต้นนั้น ผู้ให้กู้และผู้กู้จึงฝ่าฝืน เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราดังกล่าว และประกอบกับข้อจำกัดในด้านกฎหมาย วิธีพิจารณาความ จึงเป็นผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไม่ได้ผลเท่าที่ควร

จาก เหตุผลที่อธิบายมาข้างต้นนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า เพดานอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ตามมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบันอีกต่อไป และควรได้รับการกำหนดอัตราใหม่ดังจะได้กล่าว เป็นประเด็นต่อไป

2) ลักษณะของอัตราดอกเบี้ยดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 654 ซึ่งได้กำหนดอัตราแบบคงที่ (fixed rate) นั้น เหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจหรือไม่

จากการพิจารณามาตรา 654 จะพบว่า เพดานอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดใช้มีลักษณะ เป็น อัตราคงที่ กล่าวคือ เป็นการกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงไว้แน่นอนคงที่ ไม่อาจยืดหยุ่นได้ตาม สภาวะการณ์ทาง เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การกำหนด เพดานอัตราดอกเบี้ยคงที่นี้ มีข้อดีและข้อ เสียดังจะชี้ให้เห็นดังต่อไปนี้คือ

ข้อดี ของการกำหนดอัตราดอกเบี้ยแบบ fixed rate นั้น มีดังนี้

1) การกำหนดอัตราดอกเบี้ยแบบคงที่ (fixed rate) นั้น ทำให้ประชาชนทั่วไป ทราบ เพดานอัตราดอกเบี้ยได้แน่นอน และผู้ให้กู้รู้ชัดว่าหากตน เรียกดอกเบี้ยเกินกว่าเพดาน อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวแล้ว ตนย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

2) ก่อให้เกิดความแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมายที่กำหนดอัตราดอกเบี้ย เพราะ ฝ่ายผู้ให้กฎหมายย่อมจะทราบได้ว่ากฎหมายกำหนดไว้อย่างไรจากตัวบทกฎหมายนั้นเอง เพราะ กำหนดไว้ชัด เจนว่าผู้กู้และผู้ให้กู้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราใด ทำให้เป็นการง่ายต่อการ บังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นกรณีตามมาตรา 654 นั้น หากผู้ใดฝ่าฝืน เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ก็จะมี ความผิดตามพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 โดยที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ย่อมรู้เห็นได้ ส่วนผู้กระทำความผิดก็รู้ว่าได้กระทำความผิดกฎหมายดังกล่าว



ข้อเสีย ของการกำหนดอัตราดอกเบี้ยแบบ fixed rate นั้น มีดังนี้

การกำหนดอัตราดอกเบี้ยแบบ fixed rate นั้น ทำให้ขาดความคล่องตัวในการปรับอัตราดอกเบี้ยให้เป็นจริงตามสภาพเศรษฐกิจได้ ดังได้อธิบายข้างต้น เพราะ เมื่อเกิดความไม่สมดุลระหว่างอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดไว้ กับอัตราดอกเบี้ยที่ควรจะเป็นไปตามสถานะเศรษฐกิจ ผู้รับผิดชอบไม่สามารถแก้ไขได้ทันภายในระยะเวลาอันควร เพราะต้องใช้กระบวนการนิติบัญญัติมาแก้ไขกฎหมายดังกล่าว ซึ่งต้องเสียเวลาเป็นอันมาก ดังนั้น เมื่อเกิดความไม่เหมาะสมของอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดไว้แบบคงที่ (fixed rate) นั้น ประชาชนจึงได้ฝ่าฝืนกฎหมายที่กำหนด เพดานอัตราดอกเบี้ย เพราะ เกิดความจำเป็นที่จะต้องฝ่าฝืน รวมทั้งผู้กู้ก็จำเป็นต้องยินยอมด้วย เมื่อเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยไม่เหมาะสมอีกต่อไป ซึ่งส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายไม่ได้ผล

ดังนั้น ประเด็นปัญหาที่น่าพิจารณา ณ ที่นี้ก็คือ การกำหนดอัตราสูงสุดในลักษณะคงที่เช่นนี้ เหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจและสังคมเพียงใด

ในปัญหานี้ ผู้เขียนใคร่ขออภิปรายวิธีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงินดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาในบทที่ 2 ขึ้นมาเปรียบเทียบให้เห็น ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันนี้ กฎหมายสถาบันการเงินได้ให้อำนาจธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินจะเรียกได้ ทั้งนี้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สูงกว่าอัตราที่ประกาศกระทรวงการคลัง โดยอาศัยอำนาจในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงินไม่ได้ ซึ่งเท่ากับกระทรวงการคลังเป็นผู้กำหนด เพดานอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงินนั่นเอง ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย และประกาศกระทรวงการคลังนี้ จะมีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยอยู่เสมอ โดยเฉพาะประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย นั้นมีการประกาศเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน เพื่อให้รับกับภาวะทางเศรษฐกิจที่แปรเปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา

โดยที่อัตราดอกเบี้ยจะต้องสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของภาวะการบิณและภาวะเศรษฐกิจดังกล่าวมาข้างต้น สถาบันการเงินจึงมีการเรียกดอกเบี้ยแบบยืดหยุ่น (Flexible) เช่น การเรียกดอกเบี้ยแบบลอยตัว (floating rate) นั้น ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย

จะประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยแต่ละช่วงเวลาให้สอดคล้องกับภาวะการเงิน และ เศรษฐกิจ
ที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะนั้น ๆ

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงอัตราดอกเบี้ย เป็นกลไกในระบบเศรษฐกิจอย่างไรมัน ทำให้
เห็นว่าการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ย แบบคงที่ (Fixed rate) นั้น โดยไม่มีการเปลี่ยน
แปลงไปตามภาวะการเงินและ เศรษฐกิจได้เลยนั้น จึงก่อให้เกิดความไม่สมดุลของอัตรา
ดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดไว้กับสภาพความเป็นจริงของอัตราดอกเบี้ยที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตาม
ระบบ เศรษฐกิจ

ดังนั้นลักษณะของการบัญญัติอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 654 คือร้อยละ 15 ต่อปีนั้น
จึงเป็นการไม่สมควรที่จะใช้วิธีการดังกล่าวต่อไป ดังที่ผู้เขียนได้เปรียบเทียบวิธีการกำหนด
อัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน ซึ่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน
พ.ศ. 2523 มาตรา 4 ให้เป็นอำนาจของกระทรวงการคลังโดยความเห็นชอบของธนาคาร
แห่งประเทศไทย ที่จะประกาศกำหนดเป็นช่วง ๆ ไป แต่ไม่ได้กำหนดเป็นอัตราดอกเบี้ยแบบ
คงที่ ดังเช่นที่มาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การที่รัฐได้บัญญัติมาตรา 4
แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ในลักษณะให้เป็นอำนาจ
ของกระทรวงการคลังจะเป็นผู้ประกาศกำหนดนั้น จึงเป็นที่เห็นได้ว่า ลักษณะการบัญญัติกฎหมาย
ดังเช่นมาตรา 654 ที่กำหนดอัตราคงที่ (Fixed rate) นั้น ไม่เหมาะสมก่อให้เกิดอุปสรรค
ในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับดอกเบี้ยได้ เพราะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย

กล่าวโดยสรุป จากเหตุผลที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ข้างต้น การกำหนดอัตราดอกเบี้ย
แบบคงที่ (Fixed rate) จึงก่อให้เกิดความไม่คล่องตัวในการบังคับใช้กฎหมาย และเห็นว่า
ไม่เหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังเช่นในปัจจุบัน ดังนั้นจึงเห็นว่า สาเหตุ
หนึ่งที่ทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ไม่ได้ผล จึง
มาจากบทบัญญัติในมาตรา 654 นั้นเอง

3.5 ผลบังคับทางแพ่งของพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา

แม้ว่าพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตราได้บังคับใช้มาช้านานแล้วแต่ปรากฏว่า มีคดีฟ้องร้องเอาโทษทางอาญาแก่ผู้ให้กู้ให้ผู้น้อยมาก ซึ่งเท่ากับว่าการบังคับของพระราชบัญญัตินี้ แทบจะไม่มีผลโดยสัง เกตุได้จากสถิติคดีอาญาในความคิดฐานนี้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากสภาพปัญหาที่ได้อธิบายมาก่อนนี้

แต่อย่างไรก็ตามจะ เห็นได้ว่ามีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาโดยฟ้องร้องกันในทางแพ่งเกี่ยวกับการกู้ยืมที่ เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา ซึ่งปัญหาว่า ผลของการเรียกดอก เบี้ย เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดโทษทางอาญา จึง เป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จะทำให้สัญญากู้ยืมเงินที่ เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา ตกเป็นโมฆะทั้งฉบับหรือไม่ ศาลฎีกาได้ตัดสิน เป็นแนวเดียวกันตลอดมาด้วยว่า ส่วนที่เป็นดอก เบี้ยทั้งหมดตกเป็นโมฆะ แต่ต้นเงิน เรียกคืนได้

จึงกล่าวได้ว่า แม้พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา พ.ศ. 2475 นี้จะมีผลบังคับใช้ทางอาญาได้น้อย แต่ผลโดยทางอ้อมของพระราชบัญญัตินี้ก็คือ เกิดผลบังคับในทางแพ่งดังกล่าวมาแล้ว จะทำให้ผู้ให้กู้ไม่กล้า เรียกดอก เบี้ย เกินอัตราอีก เพราะ เท่ากับ เขาไม่ได้รับประโยชน์จากการให้ผู้ยืมเงิน แก่ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะคู่สัญญา มักจะไม่ไต่ระบุ อัตราดอก เบี้ยที่ เรียก เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ในสัญญาต้องห้ามสืบพยานบุคคลประกอบพยาน เอกสารสัญญา เพื่อแก้ไข เปลี่ยนแปลง เอกสาร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 แต่ในกรณีที่คู่สัญญาปิดบังการ เรียกดอก เบี้ย เกินอัตราโดยกำหนดข้อความอันไม่ เป็นความจริง เกี่ยวกับจำนวน เงินกู้ ไว้ในหนังสือสัญญาแล้ว เช่นนี้ ผู้ภู่นำสืบพยานบุคคลหลัก้างพยาน เอกสารได้

ดังนั้นผู้เขียน เห็นว่า พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา พ.ศ. 2475 ยังคงมีผลบังคับใช้ที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้กู้ที่อยู่บ้างซึ่งไม่ต้องรับภาระหนัก เกินไป

๓.๒ ข้อพิจารณาควรจะยกเลิกพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา

พ.ศ. 2475 หรือไม่

เมื่อเป็นที่เห็นว่าพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอก เกินอัตรา พ.ศ. 2475 มีผลบังคับใช้น้อยมาก จึงมีการ เสนอให้ยกเลิกกฎหมายนี้ และเสนอพระราชบัญญัติห้ามเรียก ดอก เบี้ย เกินอัตราฉบับใหม่ โดยข้อสำคัญได้แก้ไขหลักการที่ว่าผู้กู้ยืมแม้จะเป็นผู้มีส่วนร่วมใน การกระทำความผิดก็เป็นผู้เสียหายได้ (ดูมาตรา 7 ร่างพระราชบัญญัตินี้) แต่ทาง กรมอัยการได้ เสนอความเห็นว่าร่างกฎหมายดังกล่าวมีผลเสีย จึงควรพิจารณาถึงร่างพระราช บัญญัติดังกล่าว และ เหตุผลของกรมอัยการดังนี้

ข้อหาหรือ

เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้มีบันทึกด่วนมาก ที่ มท. 0100/4045 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2518 ส่งร่างพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา พ.ศ.....ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ เสนอ ไปให้กรมอัยการพิจารณา ให้ความเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้จะมีปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หรือไม่ เพียง ใด ผลดีและผลเสีย ตลอดจนความเห็นอื่น ๆ (ถ้ามี) เพื่อประกอบความเห็นของ าพณา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(ร่าง)

พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา

พ.ศ.....

โดยที่ เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา

.....
 มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติห้ามเรียก
 ดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ....."

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใน
 ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.
 2475

มาตรา 4 การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้แก่การกระทำอย่างหนึ่ง
 อย่างใดดังต่อไปนี้

(1) การให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินโดยเรียกหรือรับดอกเบี้ยเกินอัตรา
 ที่กฎหมายกำหนดไว้

(2) การให้สินเชื่อแก่บุคคลผู้ประกอบการอาชีพใด ๆ เพื่อเรียกหรือ
 รับชำระหนี้เป็นผลผลิตอันได้จากการประกอบอาชีพนั้น โดยเรียกหรือรับผลประโยชน์ตอบแทน
 ใดๆ ซึ่งเทียบส่วนกับสินเชื่อแล้วสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการ
 กู้ยืมเงิน

(3) การกำหนดข้อความอันไม่เป็นความจริงในเรื่องจำนวนเงิน
 กู้หรือในเรื่องอื่น ๆ ไว้ในหนังสือสัญญา หรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้ เพื่อปิดบังการเรียกดอก
 เบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

(4) การเรียกหรือรับผลกำไรที่เป็นเงิน สิ่งของทรัพย์สิน หรือ
 ประโยชน์อื่นซึ่งคำนวณราคาเป็นเงินได้ นอกเหนือจากดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ จนเห็นได้ชัดว่า
 ประโยชน์ที่ได้เรียกหรือรับนั้นมาก เกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืม

(5) การเรียกหรือรับเอาสิ่งของอย่างอื่นหรือผลผลิตเป็นการชำระ
 หนี้แทนเงินที่กู้ยืมหรือแทนสินเชื่อตาม (2) ซึ่งเมื่อคำนวณราคาท้องตลาดแห่งสิ่งของหรือผล
 ผลิตนั้นในเวลาและ ณ สถานที่ส่งมอบแล้ว จำนวนเงินที่คำนวณได้สูงกว่าต้นเงินกู้ยืมหรือสินเชื่อ

บวกด้วยดอก เบี้ยตามอัตราที่กฎหมายกำหนด

(6) การเรียกเก็บดอกเบี่ยตามสัญญากู้ยืมเงิน หรือผลประโยชน์
ตอบแทนตามสัญญาให้สิน เชื้อ เกินหนึ่งปี

มาตรา 5 ผู้ใดเรียกดอกเบี่ยเกินอัตราต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่
สาม เดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 6 ผู้ใดโดยรู้อยู่แล้ว ได้มาแม้จะได้เปล่าซึ่งสิทธิที่จะ เรียก
ร้องจากบุคคลอันเป็นความผิดตามมาตรา 5 และใช้สิทธินั้น หรือพยายามถือเอาประโยชน์แห่ง
สิทธินั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5

มาตรา 7 เพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดตาม
พระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าผู้กู้ยืม เป็นผู้เสียหายตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา

มาตรา 8 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระ
ราชบัญญัตินี้

ความเห็นของกรมอัยการ

(ตามนัยหนังสือกรมอัยการที่ มท. 1002/007784 ลงวันที่ 19
พฤศจิกายน 2518)

กรมอัยการได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก
เบี่ยเกินอัตรา พ.ศ.....ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอนี้ไม่เป็นผลดีทั้งในแง่เศรษฐกิจและ
กฎหมายกล่าว คือ การเรียกหรือให้ดอกเบี่ยเกินนั้นเกิดจากความตกลงด้วยความสมัครใจของ
ทั้งสองฝ่ายและโดยทั่ว ๆ ไป ฝ่ายผู้กู้มักจะเป็นฝ่ายยินยอมให้ดอกเบี่ยเอง เพื่อให้ได้มาซึ่ง
เงินกู้หรือสิน เชื้อ หากกฎหมายใหม่นี้ถือว่าผู้กู้เป็นผู้เสียหาย ร้องทุกข์ และฟ้องคดีได้ตามประ
มวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ก็เป็นที่แน่ว่า จะหาผู้ให้กู้เงินหรือสิน เชื้อได้ยากแม้
การกู้ยืมจะได้ เรียกดอก เบี่ยตามอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมายก็ตาม เนื่องจากผู้กู้อาจอาศัย
โอกาสในฐานะที่ตนเป็นผู้เสียหายฟ้องผู้ให้กู้ เป็นคดีอาญา เพื่อบีบบังคับให้งดเว้นการเรียก

หนี้สินซึ่งตนค้างชำระได้ อันเป็นการยุ่งยากแก่ผู้ให้กู้ ทั้งเป็นการกระทบกระเทือนต่อกิจการ
สหกรณ์การลิน เชื่อทาง เกษตรกรรม เพราะสิน เชื่อทาง เกษตรที่ให้ เกษตรกรกู้ยืมไปนั้นอัตราไม่
แน่นอนขึ้นอยู่กับราคาของผลิตผลทาง เกษตร เมื่อขณะกู้ยืมได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยตามอัตรา
ลิน เชื่อ ในราคาหนึ่งแต่ขณะนำมาคืนอัตราผลผลิตที่ได้อาจสูงหรือต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยตามกฎ
หมายจะเกิดปัญหา เพราะกฎหมายฉบับนี้บังคับให้ถือเอาราคาขณะส่งมอบ ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่
ผู้ให้ลิน เชื่อ เมื่อผู้ที่เดือดร้อนไม่สามารถจะหากู้เงินหรือลิน เชื่อจากที่ใดได้ แม้จากสมาชิกรัฐสภา
ก็อาจหาทางออกด้วยการประกอบมิจฉาชีพ เศรษฐกิจของประเทศก็จะปั่นป่วน ความไม่สงบ
เรียบร้อยก็จะเกิดขึ้น การบัญญัติกฎหมายโดยถือว่าผู้ร่วมกระทำผิดด้วย เป็นผู้เสียหาย ย่อมขัด
กับหลักกฎหมายทั่วไป และทั้งอาจเป็น เครื่องมือของผู้ทุจริตหลอกผู้ให้กู้ยอมให้กู้เงินหรือให้กู้
เงินหรือให้ลิน เชื่อแล้วชู้กรร โสภ เรียก เอกทรัพย์ในภายหลัง เพื่อให้มีการ เลิกคดี ซึ่งผู้ให้กู้ที่รู้
เท่าไม่ถึงการณ์อาจต้องสูญเสียทั้ง เงินหรือลิน เชื่อที่ไต่ยืมไปกับ เงินที่ถูกชู้กรร โสภอีกส่วนหนึ่งได้
ซึ่งไม่เป็นธรรม สรุปแล้ว กฎหมายฉบับนี้ไม่เป็นผลดีมีแต่เสียจึงไม่ควรรับร่างพระราชบัญญัตินี้¹

ในปัญหานี้แม้จะมองว่ากรณีที่ผู้กู้ไม่เป็นผู้เสียหายอาจจะ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การบัง
คับใช้กฎหมายนี้ไม่ได้ผลเท่าที่ควรนั้น ผู้เขียนเห็นว่าไม่ควรแก้ไขในลักษณะนี้เพราะถ้าผู้
มีความประสงค์จะให้ลงโทษแก่ผู้ให้กู้ที่ทำความผิดฐาน เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราจริงแล้วนั้น
ก็สามารถกล่าวโทษต่อ เจ้าพนักงานสอบสวนได้ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้
เปิดช่องทางไว้อยู่แล้ว และหากเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ก็อาจจะฟ้องร้องเจ้าหน้าที่นั้นได้ใน
ฐาน เจ้าหน้าที่ยกเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ได้อยู่แล้ว ดังนั้น
เกี่ยวกับปัญหา เรื่องที่ผู้กู้ไม่ เป็นผู้เสียหายจึงอาจจะหาทางแก้ไขได้ดังกล่าวแล้ว

การที่จะพิจารณาว่า ควรที่ยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือไม่จึงควรที่จะพิจารณาถึง
ผลดีและผล เสียในการที่จะมีไว้ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่ยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับ ซึ่ง
ผู้เขียนจักแบ่ง เป็น 2 หัวข้อคือ

¹ ธง สิทธิธรรม , ความเห็นทางกฎหมายกรมอัยการ , วารสารกฎหมายการ 3 ,
30 (มิถุนายน 2523) หน้า 7-9 .

- 1) ผลดีของการยก เลิกพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา พ.ศ. 2475
- 2) ผล เสียของการยก เลิกพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา

1) ผลดีของการยก เลิกพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา

เนื่องจาก เป็นที่ เห็นว่า พระราชบัญญัติ เป็นกฎหมายอาญาแต่ปรากฏว่า ไม่มีผลบังคับใช้เท่าที่ควร ดังนั้นจึงจะยก เลิกไปเพราะ เป็นไปตามทฤษฎีกฎหมายอาญาที่ เรียกว่า หลัก เกณฑ์ว่าด้วยความ เป็นไปได้ (The Pragmatic Approach)¹ ซึ่งมีหลัก เกณฑ์ว่า

- 1) กฎหมายอาญาไม่ควรรวมไว้ซึ่งข้อห้ามที่ไม่ได้รับการ สนับสนุนอย่าง จริงจากมติมหาชน
- 2) กฎหมายอาญาไม่ควรรวม เอาไว้ซึ่งข้อห้ามที่ไม่ได้รับการสนับสนุน อย่างจริงจังกจากมติมหาชน
- 3) กฎหมายอาญาไม่ควรรวม เอาไว้ซึ่งข้อห้ามบางประการซึ่ง เมื่อการ ละเมิดข้อห้ามนั้นแล้วไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง

จากทฤษฎีนี้จึง เห็นว่าควรจะยก เลิกพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา พ.ศ. 2475 เพราะ เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เข้าหลัก เกณฑ์ 3 ประ การที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งส่งผลความ เคารพต่อกฎหมาย เพราะบทบัญญัติ เช่นนี้ ย่อมทำให้เกิด ความ เสื่อมความนิยมในกฎหมายอาญาที่บปวง

ดังนั้น เมื่อ เห็นว่าพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตราไม่ สามารถบังคับใช้ได้ผลเท่าที่ควร เช่น เพราะเมื่อเกิดการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้แล้ว ไม่สามารถหาพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ เป็นต้น จึงควรที่จะยก เลิกพระราช บัญญัตินี้ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบกระ เทือนต่อระบบกฎหมายอาญาที่ว่าอาจจะทำให้คน เสื่อมความ นิยมกฎหมายอาญาไป

2) ผลเสียของการยกเลิกพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา

โดยที่ก หมายฉบับนี้เป็นกฎหมายอาญา แม้ว่าจะมีข้อโต้แย้งว่าบังคับใช้ไม่ได้ผล เท่าที่ควรอันควรจะยกเลิกไปนั้นในด้านหนึ่งมองไปในทางตรงกันข้าม โดยเหตุผลว่า ทฤษฎีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ นั้น ไม่เป็น เหตุผลที่หนักแน่นพอที่จะยกเลิก พระราชบัญญัติฉบับนี้ กล่าวคือ ความหวังวิถกที่ว่า เมื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้ไม่ได้ผล เท่าที่ควรนั้น จะก่อให้เกิด ความ เสื่อมความนิยมในกฎหมายอาญาทั้งปวงนั้นก็หาไม่ เพราะไม่มีข้อพิสูจน์ที่จะยืนยันได้ เช่น ถ้าจะอ้างว่าบทบัญญัติของกฎหมายอาญาบางบทที่ไม่สามารถบังคับใช้ได้จะทำให้ประมวลกฎหมายอาญาทั้งประมวล เสื่อมความนิยมไปก็หาไม่ จากประวัติของประมวลกฎหมายอาญาทั้งหลาย เราอาจจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติบางบทของประมวลกฎหมายอาญา บทบัญญัติที่บังคับใช้ไม่ได้ นั้น ไม่ทำให้บุคคลขาดความเคารพ บทบัญญัติอื่นยังคงใช้บังคับได้อยู่

จากข้อโต้แย้ง เช่นนี้จึง เห็นว่าไม่สมควรที่จะยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากบทกฎหมายนี้ชี้ให้เห็นถึงการที่สังคมหนึ่งไม่ควรให้มีการกระทำการ เรียกดอก เบี้ย เกินอัตราอาจกล่าวได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายอาญานี้ช่วยในการวางมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคมหนึ่งได้ แม้ว่าไม่เคยมีบุคคลใดได้รับการลงโทษจากการละเมิดบทบัญญัตินั้นก็ตาม

ยิ่งกว่านั้นการยกเลิกพระราชบัญญัติไม่ก่อให้เกิดผลคืออะไรเลย หากแต่จะเป็นผล เสียมากกว่า เมื่อคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ที่ต้องการ ส่ง เสริม เศรษฐกิจของประเทศด้วยแล้ว ซึ่งถ้ายกเลิกก็ยิ่ง เท่ากับ เป็นการส่ง เสริมให้ผู้ที่เรียกดอก เบี้ยกันมากขึ้น เพราะรู้ว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด และลงโทษไว้เลย และในขณะที่ประเทศเราในปัจจุบันนี้ประชาชนยังอาศัยการกู้ยืม เงินจากนายทุน เงินกู้ทั่วไป และสถาบันการเงินยังให้บริการในการกู้ยืม เงินยังไม่เพียงพอ

ดังนั้นถ้ายกเลิกพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา พ.ศ. 2475 แล้ว จะส่งผลกระทบต่อสังคมมากกว่าการที่ยังคงไว้ซึ่งกฎหมายนี้ เพราะอย่างน้อยก็เป็นการให้รัฐ เข้าควบคุมมิให้เอกชนให้กู้ยืมเงินกันโดย เรียกดอก เบี้ยมาก เกินไปและก็จะ เห็นได้ว่า ได้มีการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดนี้เช่นกัน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ยังมีผลบังคับใช้ได้อยู่

ส่วนการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดนั้น เป็นปัญหาที่รัฐไม่มีเจ้าหน้าที่เพียงพอในการปฏิบัติตามกฎหมายนี้มากกว่า หลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัตินี้ ยังเป็นหลักเกณฑ์ที่ดีและยังมีความจำเป็นต่อสภาพสังคมไทยดังกล่าวแล้ว

จากผลดีและผลเสียของการยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะเห็นได้ว่าตัวพระราชบัญญัติฉบับนี้มีใช้ว่าจะบังคับไม่ได้เลย นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วยแล้ว มุ่งที่จะส่งเสริมเศรษฐกิจของชาติอันจะก่อให้เกิดความมั่นคงและเสถียรภาพทางสังคมแล้ว ก็ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะยกเลิกพระราชบัญญัติ ผู้เขียนเห็นว่าการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของการบังคับใช้พระราชบัญญัติห้าม เรียกดอก เบี้ย เกินอัตรา ก็คือการที่รัฐให้กลไกทางสถาบันการเงินให้บริการแก่ประชาชนให้มากและสะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนั้นควรจะแก้ไขอัตราดอกเบี้ยในมาตรา 654 แห่ง ป.พ.พ. ดังกล่าวข้างต้น อันจะทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติได้ผลยิ่งขึ้น และผู้เขียนเห็นว่าโดยเจตนาของกฎหมายฉบับนี้ เป็นการส่งเสริมให้มนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการประสานประโยชน์ของส่วนรวมและผลประโยชน์ของ เอกชนมิให้ขัดแย้งกัน เกินไปตามแนวความคิดของนักปรัชญากฎหมายที่เรียกว่า " Social Engineering " ¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ประติ เภษมทรัพย์, เรื่องเดียวกัน หน้า 167.